

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

POSLOVNO POROČILO V JAVNEM KOMUNALNEM PODJETJU

Ljubljana, avgust 2011

MAJA IVANJKO

IZJAVA

Študentka Maja Ivanjko izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Slavke Kavčič, in da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 JAVNO PODJETJE	2
1.1 Gospodarske javne službe	2
1.1.1 Izvajanje gospodarskih javnih služb.....	4
1.2 Javno podjetje.....	5
1.2.1 Izvajanje komunalne dejavnosti v okviru javnega podjetja.....	8
2 LETNO POROČILO	10
2.1 Priprava letnega poročila.....	10
2.2 Vsebina letnega poročila	11
2.3 Sestava letnega poročila.....	13
2.3.1 Uvodni del	14
2.3.2 Poslovno poročilo	16
2.3.3 Računovodski izkazi s pojasnili.....	19
2.3.4 Revizorjevo poročilo	20
3 LETNO POROČILO V JAVNEM PODJETJU	20
3.1 Posebnosti letnega poročila v javnem podjetju	20
3.2 Pomen poslovnega poročila	24
4 ANALIZA POSLOVNEGA POROČILA JAVNEGA KOMUNALNEGA PODJETJA GROSUPLJE ZA LETO 2008	24
4.1 Predstavitev podjetja	25
4.2 Analiza vsebine poslovnega poročila Javnega komunalnega podjetja Grosuplje	26
4.3.1 Gospodarska gibanja v državi.....	26
4.3.2 Analiza poslovanja	26
4.3.3 Organizacijska struktura in zaposleni.....	27
4.3.4 Izvajanje gospodarskih javnih služb	28
4.3.4.1 Oskrba s pitno vodo.....	28
4.3.4.2 Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda	30
4.3.4.3 Ravnanje z odpadki – zbiranje, odvoz in odlaganje	32
4.3.4.4 Ostale gospodarske javne službe.....	33
4.3.5 Tržne dejavnosti	36
4.3.6 Nabavna funkcija in javna naročila	36
4.3.7 Raziskave in razvoj ter kakovost	37
4.3.8 Načrti za prihodnost.....	38
4.3.9 Predlogi za izboljšanje poslovnega poročila	39

SKLEP.....	40
LITERATURA IN VIRI	42

UVOD

Javna podjetja se po svojem namenu poslovanja razlikujejo od ostalih podjetij. Večina podjetij je ustanovljenih z namenom doseganja dobička, javna podjetja pa so v prvi vrsti ustanovljena s strani države ali lokalne skupnosti z namenom zadovoljevanja javnih potreb. Posledično je tudi doseganje dobička javnega podjetja podrejeno zadovoljevanju javnih potreb. Ustanovitelji javnega podjetja mnogokrat pozabijo na osnovni namen ustanovitve javnega podjetja in od podjetja pričakujejo dobiček, po katerem presojujejo uspešnost poslovanja javnega podjetja. Ustreznejši kazalci poslovanja uspešnosti javnega podjetja so pogosto zanemarjeni tako s strani ustanoviteljev kot tudi s strani pripravljavcev letnega poročila.

Letno poročilo podjetja je ena od oblik komuniciranja z ustanovitelji, zaposlenci, vlagatelji in ostalimi deležniki podjetja. Z njim podjetje predstavi dosežene cilje in predstavi načrte za prihodnost. Poslovno poročilo je tisti del letnega poročila, ki podjetju dopušča nekaj svobode in kreativnosti pri oblikovanju in podajanju informacij. Interesne skupine, ki niso večje branja finančnih poročil, si informacije o delovanju podjetja raje poiščejo v poslovnem poročilu.

Glede na namen delovanja javnega podjetja je poslovno poročilo, ki ga podjetje predstavi v sklopu letnega poročila, najprimernejše za predstavitev kazalnikov uspešnosti podjetja. Ker doseganje dobička ni na prvem mestu, lahko v poslovnem poročilu predstavijo tiste kazalnike, ki dejansko povedo, kako uspešni so pri opravljanju svoje dejavnosti zadovoljevanja potreb lokalne skupnosti.

Pri diplomskem delu sem izhajala iz hipoteze, da se poslovno poročilo javnega podjetja razlikuje od poslovnega poročila ostalih podjetij zaradi posebnosti poslovanja javnega podjetja, saj je le-to povezano z zagotavljanjem zadovoljevanja javnih potreb.

Namen diplomskega dela je predstaviti javna podjetja in značilnosti letnega poročila ter prikazati, v čem se letno poročilo javnega podjetja razlikuje od letnih poročil ostalih gospodarskih družb. Na primeru javnega podjetja Javno komunalno podjetje Grosuplje d.o.o., sem analizirala poslovno poročilo ter podala predloge za izboljšanje.

Diplomsko delo je razdeljeno v štiri dele. V prvem delu predstavim javna podjetja in izvajanje gospodarskih javnih služb v njihovem okviru, poglavje pa zaključim s predstavitev komunalne dejavnosti. V nadaljevanju na kratko predstavim letno poročilo, nadaljujem s poslovnim poročilom in predstavim posebnosti le-tega v javnem podjetju. Diplomsko delo zaključim z analizo poslovnega poročila Javnega komunalnega podjetja Grosuplje d.o.o. V okviru poglavja na kratko predstavim podjetje in njegovo zgodovino. Sledi analiza posameznih poglavij poslovnega poročila podjetja, ki si sledijo kot v poslovnem poročilu podjetja. Analiza je nadgrajena s predlogi za izboljšanje posameznega

poglavja na podlagi teoretičnih navedb predhodnih poglavij. Na koncu analize navedem nekaj splošnih smernic, ki naj bi jih podjetje v bodoče upoštevalo pri sestavljanju poslovnega poročila.

1 JAVNO PODJETJE

1.1 Gospodarske javne službe

Zakon o gospodarskih javnih službah (Ur.l. RS, št. 32/1993, 30/1998-ZZLPPO, 127/2006-ZJZP, v nadaljevanju ZGJS) opredeljuje, da se z gospodarskimi javnimi službami zagotavljajo javne dobrine kot proizvodi in storitve, katerih trajno in nemoteno proizvodnjo v javnem interesu zagotavlja Republika Slovenija (v nadaljevanju RS) oziroma občina ali druga lokalna skupnost zaradi zadovoljevanja javnih potreb, kadar in kolikor jih ni mogoče zagotavljati na trgu. Javne dobrine so torej tiste vrste dobrin, ki morajo biti zaradi svoje narave dostopne vsakomur.

V primeru javnih dobrin izključevanje iz potrošnje družbeno ni zaželeno, saj bi imela izključitev osebe iz potrošnje za posledico nepotrebno izgubo družbene blaginje. Če bi torej oskrbo z javnimi dobrinami prepustili zasebnemu sektorju, bi posledično prišlo do izgube družbene blaginje (Stanovnik, 2004, str. 3).

Država financira javne dobrine in storitve, ki jih ni mogoče zagotoviti tržno, ker privatni sektor zaradi nedonosnosti dejavnosti ali prisotnosti tržnih pomanjkljivosti ni zainteresiran. Financiranje države poteka s subvencijami privatnim podjetjem ali pa tako, da je država sama v celoti ali delno lastnik podjetij (javna podjetja) (Cankar & Hrovatin, 2000, str. 239).

Rogers (1995, str. 1) v svojem delu navede poenostavljeno definicijo javnega sektorja kot skupine organizacij, ki niso v lasti in upravljanju privatnega sektorja in njihov glavni cilj ni ustvarjanje dobička.

Opravljanje gospodarske javne službe je opredeljeno in določeno s strani Vlade RS, lokalne skupnosti in pristojnih ministrstev. Po svoji obliki so lahko gospodarske javne službe **obvezne** ali **izbirne**. Obvezne javne službe so določene z zakonom, njihovo zagotavljanje in uporaba sta nujna, če s predpisi ni določeno drugače. Ustanavljajo se na področju energetike, prometa in zvez, komunalnega in vodnega gospodarstva, gospodarjenja z drugimi vrstami naravnega bogastva, varstva okolja ter na drugih področjih gospodarske infrastrukture. ZGJS v 5. členu določa, da uporaba javnih dobrin, ki se zagotavljajo z izbirnimi gospodarskimi javnimi službami, ni obvezna, če zakon ali predpis lokalne skupnosti ne določa drugače.

Hrovatinova (2002, str. 47) navaja, da se gospodarske javne službe ločijo na obvezne in izbirne glede na to, ali je njihova uporaba za uporabnike obvezna ali ne. Za obvezne gospodarske javne službe je njihova uporaba obvezna. Obvezne gospodarske javne službe so:

- oskrba s pitno vodo,
- odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda,
- ravnanje s komunalnimi odpadki,
- odlaganje ostankov komunalnih odpadkov,
- javna snaga in čiščenje javnih površin,
- urejanje javnih poti, pešpoti in zelenic,
- pregledovanje in čiščenje kurilnih naprav, dimnih vodov in zračnikov,
- gasilska služba,
- urejanje stavbnih zemljišč,
- upravljanje občinskih stanovanj,
- upravljanje občinskih cest.

Izbirne gospodarske javne službe so opredeljene z občinskimi odloki, njihova uporaba pa za uporabnike ni obvezna. Med najpogostejše izbirne gospodarske javne službe po mnenju Hrovatinove (2002, str. 47) sodijo:

- urejanje in vzdrževanje pokopališč,
- pogrebne storitve,
- vzdrževanje javne razsvetljave,
- urejanje in vzdrževanje ulic, trgov, pločnikov in občinskih cest,
- zimska služba,
- urejanje prometne in neprometne signalizacije.

Republiške javne službe so urejene z zakonom, **lokalne** javne službe pa z odloki občin na način, da je zagotovljeno izvajanje dejavnosti v okviru funkcionalno in prostorsko zaokroženih oskrbovalnih sistemov (Cerkvenik, 1998, str. 147).

Proizvodi in storitve gospodarskih javnih služb so tiste, ki jih trošijo skoraj vsi posamezniki in podjetja, zato je treba poskrbeti za njihov razvoj, zadosten obseg investicij ter redno vzdrževanje in obnavljanje. Preprečiti je treba zaračunavanje monopolnih cen in poskrbeti za ustrezno kakovost dobrin in storitev. Posledično je njihova proizvodnja organizirana povečini v javnih podjetjih, ki so deloma ali v celoti v državni lasti. Država namreč meni, da lahko vse cilje najbolje zagotovi sama, v javnih podjetjih (Hrovatin, 1998, str. 347).

Med republiške obvezne gospodarske javne službe, ki morajo biti zagotovljene s strani države oziroma Vlade RS po Zakonu o varstvu okolja (Ur.l. RS, št. 29/2006-UPB1, 49/2006-ZmetD, 66/2006 Odl. US: U-I-51/06-10, 112/2006 Odl. US: U-I-40/06-10, 33/2007-ZPNačrt, 57/2008-ZFO-1A, 70/2008, v nadaljevanju ZVO-1) spadajo:

- ravnanje z radioaktivnimi odpadki in njihovo odlaganje,

- sežiganje komunalnih odpadkov,
- ravnanje z živalskimi odpadki,
- zbiranje, predelava ali odstranjevanje določenih vrst drugih odpadkov,
- izvajanje meritev, pregledovanje in čiščenje kurilnih naprav, dimnih vodov in zračnikov,
- monitoring hidroloških, erozijskih, geoloških, seizmoloških ter drugih geofizikalnih pojavov in monitoring stanja okolja.

Občine morajo v okviru svojih pristojnosti poskrbeti za izvajanje obveznih lokalnih gospodarskih javnih služb, kot so:

- oskrba s pitno vodo,
- odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda,
- ravnanje s komunalnimi odpadki,
- odlaganje ostankov komunalnih odpadkov,
- urejanje in čiščenje javnih površin.

1.1.1 Izvajanje gospodarskih javnih služb

Gospodarske javne službe se lahko zagotavljajo v različnih organizacijskih oblikah:

- v režijskem obratu,
- v javnem gospodarskem zavodu,
- v javnem podjetju,
- z dajanjem koncesij osebam zasebnega prava,
- z vlaganjem javnega kapitala v dejavnost oseb zasebnega prava.

Načelo svobode podjetništva je v gospodarskih javnih službah odpravljeno. Dejavnosti so določene s strani oblasti, ki jih tudi sama izvaja ali pa določi, kdo jo izvaja pod njenim nadzorom. Gospodarske javne službe se zagotavljajo od oblasti le zaradi zadovoljenja javnih potreb oziroma v kolikor teh dejavnosti ni mogoče zagotavljati na trgu (Bohinc, 2005, str. 224).

Gospodarske javne službe opravljajo gospodarsko dejavnost; proizvod ali storitev je zagotovljena na trgu po določeni ceni, vendar tu velja pravilo, da je pridobivanje dobička podrejeno zadovoljevanju javnih potreb. Dobiček sicer ni izključen, vendar to ni namen ustanovitve gospodarske javne službe. Namen je zagotavljanje opravljanja teh dejavnosti, saj le tako zagotovimo pogoje za delovanje preostalega dela gospodarstva (Bohinc, 2005, str. 224).

V praksi se ustanovljajo predvsem javna podjetja, tako s strani RS kot tudi lokalnih skupnosti (Pličanič, 2004, str. 5).

Gospodarske javne službe se financirajo iz proračuna ali iz cene javnih dobrin in virov, ki so določene z zakonom ali odlokom lokalne skupnosti (ZGJS).

Način opravljanja gospodarske javne službe predpišeta Vlada RS z uredbo in lokalna skupnost z odlokom. Z uredbo oziroma odlokom se za posamezno gospodarsko javno službo določi organizacijska in prostorska zasnova opravljanja, vrsta in obseg dobrin, pogoji za zagotavljanje in uporabo dobrin, pravice in obveznosti uporabnikov in izvajalcev, viri financiranja, vrsta in obseg objektov in naprav za izvajanje ter drugi elementi, ki so pomembni za opravljanje in razvoj posamezne gospodarske javne službe (Bohinc, 2005, str. 225).

Pri izvajanju gospodarskih javnih služb veljajo tri načela: enakopravnost, stalnost in adaptibilnost. Načelo **enakopravnosti** določa, da imajo vsi porabniki pravico dostopa do gospodarskih javnih služb pod enakimi pogoji. To pomeni, da ima izvajalec dolžnost zagotavljati izvajanje javne službe na način, da je le-ta dostopna vsakomur, hkrati pa za izvajanje javne službe določiti enotno ceno, ki je dovolj nizka, da je javna služba dostopna vsakomur. Drugo načelo **stalnosti** zagotavlja dostopnost javne službe brez prekinitev, javna služba mora delovati točno in redno. Po načelu **adaptibilnosti** se morajo izvajalci javne službe prilagajati razvoju in potrebam ter prenehati s svojo dejavnostjo, če ni več potrebe po izvajanju (Viler Kovačič, 2003, str. 6).

1.2 Javno podjetje

ZGJS opredeljuje, da je javno podjetje ena od organizacijskih oblik zagotavljanja gospodarskih javnih služb, ki se ustanovi s strani države, lokalne skupnosti ali z vložki zasebnega kapitala, za opravljanje ene ali več gospodarskih javnih služb večjega obsega. Razlog za ustanovitev podjetja je lahko tudi v gospodarski javni službi, ki je po naravi monopolna, kadar je mogoče to dejavnost opravljati kot profitno.

Javna podjetja se torej pojavijo zaradi monopolov ali posebnega interesa države na določenem področju. Njihova ciljna funkcija je predvsem maksimiranje družbene blaginje in zadovoljevanje nekaterih potreb, pogosto pa gre za neprofitne organizacije (Žnidaršič Krajnc, 1996, str. 17).

Po mnenju Kavčičeve (1993, str. 113) ima država največji vpliv na gospodarske dejavnosti z ustanovitvijo javnega podjetja. Kot lastnik lahko določi obseg in dejavnost podjetja, cene proizvodov ali storitev, odloča o investicijah in odloča o uporabi dobička ter pokriva morebitno izgubo podjetja.

Za ustanavljanje javnih podjetij so predvsem štiri vzroki:

- popraviljanje tržnih pomanjkljivosti,
- sprememba strukture javnih prihodkov oziroma njihovo povečanje,
- možnost centraliziranega planiranja,
- podružabljanje proizvodnje.

Cilji ustanavljanja v razvitih državah so drugačni kot v nerazvitih. V slednjih gre za večjo možnost razvoja življenjskega standarda, povečanje zaposlenosti, razvoja domače industrije, izrabo naravnih prednosti, razvoj tehnološke in ekonomske neodvisnosti. V razvitih državah pa se javno podjetje ustanovi s ciljem preprečevanja monopola, spremembe javnih prihodkov, kontinuirane oskrbe z javnimi dobrinami, varovanja naravnega bogastva, zagotavljanja enakomernega razvoja ter pospeševanja razvoja z izgradnjo ustrezne infrastrukture (Kavčič, 1993, str. 109).

Rogers (1995, str. 1) navaja, da javno podjetje obstaja z namenom:

- zagotavljanja storitev in dobrin, ki niso v privatni lasti,
- splošnega zagotavljanja koristi znotraj socialno sprejemljivih norm,
- doseganja minimalnih standardov storitev in dobrin,
- nadomeščanja planiranja potrošnikove izbire,
- zagotavljanja stalnosti pristopa pri izvajanju javnih služb ter
- kontrole in regulative na ključnih področjih.

Skupne značilnosti javnih podjetij so po mnenju Kavčičeve (1993, str. 107) naslednje:

- pri svojem poslovanju zasledujejo ustvarjanje čim večjega dobička in splošno blaginjskega učinka,
- njihov lastnik je država, ki v celoti nadzira njihovo delovanje,
- njihova stopnja samostojnosti se razlikuje, odvisno od tega, v kateri dejavnosti nastopajo,
- so komercialno aktivna zaradi želje po maksimizaciji dobička, minimizaciji stroškov ter maksimizaciji interesov družbe.

Delovanje javnega podjetja je usmerjeno v zagotavljanje javnih dobrin, ki morajo biti dostopne vsem porabnikom, pri tem pa mora biti pridobivanje dobička podrejeno zadovoljevanju javnih potreb (Cerkvenik, 2005, str. 99).

Mužina (2006, str. 12) navaja, da kot družbeniki javnega podjetja lahko nastopajo tudi osebe zasebnega prava, ki pa niso ustanovitelji, zato nimajo pravice določanja pogojev izvajanja javne službe, cen, sprejema poslovnega poročila in zaključnega računa ter imenovanja direktorja, temveč imajo pravico le do klasičnih kapitalskih upravičenj.

Javno podjetje po mnenju Viler Kovačičeve (2003, str. 13) ni javno po merilu lastnine, ampak zaradi opravljanja gospodarskih javnih služb.

Za javno podjetje veljajo nekateri temeljni kriteriji: v odnosu do oblasti mora imeti avtonomijo v smislu poslovanja, stroškov, vstopanja v pravna razmerja, imeti mora tudi industrijske oziroma socialne cilje, kar pomeni proizvajati in ravnati kot proizvajalec ali trgovec. Upravljanje in poslovanje v javnih podjetjih mora biti podobno tistim v zasebnih podjetjih (Bohinc, 2005, str. 202).

Javno podjetje se ustanovi v eni izmed pravnoorganizacijskih oblik gospodarskih družb. Mužina (2002, str. 123) navaja, da sta pri tem potrebna dva akta, in sicer **javnopravni** (npr. odlok ali sklep občinskega sveta), kjer je javno podjetje oseba javnega prava, in **ustanovitveni** akt gospodarske družbe (npr. akt o ustanovitvi d.o.o. oziroma družbena pogodba). Z vidika racionalizacije poslovanja je po mnenju avtorja smiselno združiti oba akta v enega.

Pri ustanavljanju javnih podjetij po mnenju Pličaniča (2004, str. 6) prevladujeta dve organizacijski obliki, družba z omejeno odgovornostjo in delniška družba, pri tem pa se uporabljajo določila ZGD-ja, v katerem sta ti dve obliki opredeljeni. Zakonska ureditev javnih podjetij se v praksi kaže kot pomanjkljiva, kar se vidi v razmerju med ustanoviteljem in javnim podjetjem. Pličanič (2004, str. 6) v svojem članku ugotavlja, da država oziroma lokalna skupnost nastopa kot regulator dejavnosti javnega podjetja, na drugi strani pa kot njegov lastnik. Ti dve funkciji lastnika sta v neskladju, mnogokrat lahko zato prihaja do konflikta interesov.

Ustanovitelj javnega podjetja ima dve pristojnosti v razmerju do javnega podjetja. V prvi vrsti določa gospodarske javne službe in obveznosti izvajalca javne službe za uresničitev javnega interesa. V drugo skupino pa štejemo upravljanje gospodarskih javnih služb, kamor spada določanje cen javnih dobrin in storitev, določanje standardov in normativov, razreševanje sporov med ustanovitelji, izvajalci in uporabniki javnih dobrin in storitev, nadzor nad izvajanjem predpisov (Pličanič, 2004, str. 7).

Posebnost javnih podjetij je, da so se primorana spopadati tako z zahtevami trga kot z zahtevami države oziroma lokalne skupnosti. Javna podjetja poslujejo po tržnih zakonitostih in ustvarjajo dobiček, vendar pa država omejuje njihovo samostojnost z nadziranjem cen in kakovosti storitev ter deluje kot nekakšen posrednik med ponudniki in povpraševalci po storitvah javnega sektorja (Cerkvenik, 2005, str. 99).

Javno podjetje se po ZGJS lahko ustanovi kot podjetje v lasti države, občine oziroma obeh ali pa kot podjetje z vložki zasebnega kapitala, če to ni v nasprotju z javnim interesom (Bohinc, 2005, str. 233).

Javno podjetje vodi direktor, ki ga imenuje in razrešuje ustanovitelj za dobo štirih let. Direktor je izbran na podlagi javnega razpisa pod pogoji, na način in po postopku, določenim s statutom. S statutom se določijo tudi njegove pravice, obveznosti in odgovornost direktorja. V primeru, ko je javno podjetje v lasti več občin, nalogo ustanovitelja prevzame skupni ustanoviteljski organ, sestavljen iz predstavnikov občin ustanoviteljic. Skupni ustanoviteljski organ opravlja svoje naloge v imenu in za račun občin ustanoviteljic (Zakon o lokalni samoupravi, Ur.l. RS, št. 94/2007-UPB2).

Ustanovitelj imenuje in razrešuje samo direktorja javnega podjetja, za imenovanje članov upravnih odborov se uporabljajo isti zakoni kot veljajo za ostala gospodarska podjetja. Ustanovitelj določi posebne pogoje za izvajanje dejavnosti, odloča o cenah javnih dobrin ter sprejme poslovno poročilo, obračune in zaključni račun podjetja (Hrovatin, 1995, str. 137).

Danč (2009, str. 2) deli javna podjetja v dve skupini. V prvi so podjetja v pretežno javni ali državni lasti, katerih ponudba zajema javne dobrine. V drugi skupini so podjetja, ki so pretežno ali v celoti v javni lasti, njihova ponudba pa ne zajema nujno javnih dobrin. Primer takšnega podjetja je Mobitel.

Javna podjetja se ustanovljajo predvsem na področju t. i. javnih storitev, kot so oskrba s pitno vodo, plinom, električno energijo, železniški promet, poštne storitve in telekomunikacije. Pri teh dejavnostih so stroški izgradnje in vzdrževanja infrastrukture visoki, zato bi bilo z vidika države neracionalno delovanje več konkurenčnih podjetij (Klemenčič, 2003, str. 3).

1.2.1 Izvajanje komunalne dejavnosti v okviru javnega podjetja

V okvir izvajanja gospodarskih javnih služb spada tudi izvajanje komunalne dejavnosti, ki je izrazito družbena dejavnost. Naloga komunalne dejavnosti je, da redno reproducira temeljne materialne pogoje življenja v naselju (Klemenčič, 1997, str. 21). V okvir gospodarske dejavnosti po mnenju Klemenčiča (1997, str. 39) spadajo predvsem dejavnosti, ki ustvarjajo temeljne pogoje za nemoteno vsakodnevno življenje prebivalcev občine.

Komunalno podjetje ima pomembno vlogo pri lokalnem ekonomskem oziroma regionalnem razvoju. Pojem lokalnega ekonomskega razvoja se v večini pojavlja v ZDA, medtem ko Evropa uporablja termin regionalnega razvoja, pri čemer ne gre le za terminološko razliko. Pri regionalnem razvoju ima večjo vlogo država, ki skrbi za regije, ki v razvoju zaostajajo, medtem ko ima pri lokalnem ekonomskem razvoju večjo vlogo lokalna skupnost, ki ob državni podpori aktivno skrbi za lokalni razvoj. Vendar se danes razlika med pojmom briše. Za uspešen razvoj regij je potrebno predvsem sodelovanje in zavzeto delovanje tako države kot tudi lokalne skupnosti (Čavrak, 2008, str. 38).

Decentralizacija zahteva, da nižje ravni oblasti zagotavljajo širok spekter javnih storitev, ki so pomembne za lokalno skupnost. To privede do povečanja odgovornosti in avtonomije lokalne oblasti (Kovačič, 2008, str. 139).

Klemenčič (1997, str. 3–15) v svojem delu ugotavlja, da je razvoj komunalne dejavnosti neločljivo povezan z gospodarskim in družbenim razvojem neke države, kar pomeni, da razvoj države ne more biti uspešen, če država ne poskrbi tudi za hkraten razvoj komunalne

dejavnosti. Z razvojem urbanizacije ter naselij, ki preraščajo svojo nekdanjo podobo, se pojavi potreba po dobro organizirani komunalni dejavnosti, ki zahteva tudi strokovno in znanstveno raziskovalno delo na tem področju. Komunalna dejavnost, ki skrbi za vodovod, kanalizacijo, javno razsvetljavo ipd. je pogoj, da se življenje v mestu razvija brez motenj ali zastoja.

Med komunalne dejavnosti uvrščamo (Organiziranje komunalnih služb, 2008):

- oskrbo s pitno vodo,
- odvajanje in čiščenje odpadnih in padavinskih voda,
- oskrbo z energijo,
- čiščenje in vzdrževanje javnih površin,
- ravnanje z odpadki,
- urejanje javnih parkov in zelenic,
- urejanje javnih cest, poti in parkirišč,
- javno razsvetljavo,
- urejanje javnega prometa,
- urejanje pokopališč,
- upravljanje javnih zgradb in upravljanje stanovanjskih zgradb.

Klemenčič (1997, str. 63) navaja posebnosti pri izvajanju komunalnih dejavnosti v primerjavi z ostalim gospodarstvom, in sicer:

- vezanost na naselja in deloma tudi na velikost naselja,
- izrazito monopolni položaj,
- poseben položaj ponudbe in povpraševanja,
- prepletanje osebne, skupne in javne porabe,
- problem kvantificiranja komunalnih storitev,
- problem akumulacije,
- visoka vrednost sredstev,
- raznolikost organizacijskih oblik,
- problem tekoče komunalne proizvodnje,
- neposredna povezanost med proizvajalcem in porabnikom komunalnih storitev.

Večina komunalnih podjetij v Sloveniji je ustanovljenih v obliki družbe z omejeno odgovornostjo, katerih ustanovitelji so praviloma lokalne skupnosti, nekaj pa je tudi delniških družb, v katerih se kot ustanovitelji poleg lokalnih skupnost pojavljajo tudi fizične osebe ter javni ali zasebni skladi. V tistih komunalnih podjetjih, ki svojo dejavnost opravljajo na širšem geografskem področju, se med ustanovitelji praviloma pojavlja več občin ustanoviteljic, medtem ko imajo komunalna podjetja, ki delujejo na območju ene občine, praviloma le enega ustanovitelja (Lozej, Fekonja, Loncner & Jagodič, 2006, str. 5).

Zaradi različne oblike družbe in lastniške strukture se v komunalnih podjetjih pojavljajo tudi razlike v organih upravljanja. Komunalna podjetja, ustanovljena v obliki delniške družbe, imajo organe upravljanja skladne z ZGD, in sicer upravo, nadzorni svet in

skupščino. Tista komunalna podjetja, ki so ustanovljena v obliki družbe z omejeno odgovornostjo, po ZGD niso zavezana k ustanovitvi vseh organov upravljanja, temveč pravice družbenikov pri upravljanju določijo z družbeno pogodbo. Tako nekatera komunalna podjetja nimajo nadzornega sveta, medtem ko imajo druga nadzorni svet, a nimajo skupščine. Posebnost so komunalna podjetja z enim ustanoviteljem, kjer lahko sistem upravljanja vzpostavijo brez nadzornega sveta in skupščine (Lozej et al., 2006, str. 6).

2 LETNO POROČILO

2.1 Priprava letnega poročila

Letno poročilo odraža pomembne značilnosti poslovanja družbe. Objavljeno je kot publikacija, namenjeno pa je informiranju interesnih skupin, ki so z družbo povezane (Cerkvenik, 1998, str. 156).

Poslovno poročilo oziroma letno poročilo, ki poleg poslovnega poročila vsebuje tudi računovodsko poročilo, imata v strokovni literaturi in praksi vedno večji pomen. Pripravljena sta namreč tako, da sta dostopna in razumljiva tudi tistim, ki nimajo posebnega računovodskega znanja, hkrati pa prikazujeta bodoče poslovno delovanje. Z njima bralec dobi pregled nad vsemi dejavnostmi podjetja v preteklem letu, pa tudi v daljšem časovnem obdobju. Bralec poročila se na podlagi poslovnega oziroma letnega poročila odloči, ali naj s podjetjem sodeluje, obseg sodelovanja razširi ali pa skrči. Večina podjetij zato letno poročilo skrbno pripravi in s tem poskrbi za dober vtis pri zunanjih uporabnikih (Kavčič, 1997a, str. 148).

Pri ustvarjanju letnega poročila moramo upoštevati tri korake: planiranje, ustvarjanje dokumenta, prilagoditev dokumenta ciljni publiki. V fazi planiranja analiziramo delovanje podjetja, zbiramo potrebne informacije in to prilagodimo ciljni skupini (Thill & Bovée, 2005, str. 317).

Letno poročilo lahko opredelimo kot orodje, s katerim skuša podjetje vplivati na opažanja, spoznanja, stališča in vedenje ljudi, pri čemer upošteva povratni učinek skupin, ki so v podrejenem položaju, saj podjetje z njimi na nek način manipulira. Ta učinek je Horvatova (2000, str. 31) poimenovala dvosmerni asimetrični model. Podjetje uporablja letno poročilo kot orodje za sporočanje informacij, za katere želi, da jih interesne skupine dobijo, ker mu to prinaša koristi.

Interesne skupine so skupine ljudi z interesom do podjetja, to pa se jim skuša prilagajati, ko uresničuje svoje cilje. Posledično se torej podjetja s prilagajanjem interesnim skupinam obnašajo vedno bolj družbeno odgovorno. Za uspešno komunikacijo z interesniki, mora

podjetje najprej definirati skupine, na katere s svojim delovanjem vpliva. Interesne skupine so lahko znotraj in zunaj podjetja. Najpogosteje so te skupine vlagatelji, dobavitelji, kupci, zaposlenci, konkurenčna podjetja ter ne nazadnje država (Horvat, 2000, str. 22).

Po navedbah Elliotta (2002, str. 838) interesne skupine delimo v tri večje kategorije:

- notranji interesniki – vodilni delavci in zaposlenci,
- zunanji interesniki – delničarji, banke, upniki, dolžniki,
- povezani interesniki – družba, država, lokalna skupnost.

Osnovni namen letnega poročila je predstaviti delničarjem, kako dobro je naložen njihov denar. Raziskave kažejo, da so drugi uporabniki letnih poročil enako ali bolj pomembni in da se preko letnih poročil ustvarja javno mnenje o podjetju. Dejstvo, da je letno poročilo namenjeno različnim uporabnikom, ne pomeni, da mora zadovoljiti potrebe vsake interesne skupine v celoti, ker so te lahko različne in nasprotujoče (Kavčič, 1997a, str. 150).

Da bo letno poročilo izpolnilo svoje poslanstvo, Kavčičeva (1997a, str. 151) predlaga upoštevanje pravil:

- Podatki morajo biti odraz resničnega stanja. Pogoj so ustrezno usposobljeni zaposlenci in revidirani računovodski izkazi.
- Razumljivo poročilo, ki daje pregled nad preteklim in predvidenim bodočim delovanjem podjetja, pri tem je treba imeti v mislih končnega uporabnika poročila.
- Pravočasno sestavljeno letno poročilo, ker le tako uporabniki lahko pridejo do sprotne informacij.
- Poročilo, primerno po vsebini in obliki, da pritegne tako strokovnjake kot tudi občane.

Letno poročilo, na katerega podjetje gleda ne le kot na zakonsko prisilo, temveč kot na svojo osebno izkaznico, ima lahko nešteto prednosti. Podjetje prikazuje v privlačni luči in si tako ustvarja boljše pogoje za delovanje v prihodnosti. Z dobro pripravljenim letnim poročilom lahko vzbudijo zanimanje za združevanje, vplivajo na morebitne naložbenike, dobijo dostop do izbranih interesnih skupin, predstavijo poslanstvo, povečajo lojalnost delničarjev in možnosti nove izdaje delnice ter pridobijo najboljše kadre (Kavčič, 1998, str. 12).

2.2 Vsebina letnega poročila

Letna poročila so v zakonskih aktih in slovenskih računovodskih standardih nadrobno opredeljena. Določila o poslovnem poročilu so v slovenski zakonodaji skromna, če jih primerjamo z drugimi državami. V tujini so poročila, s katerimi podjetje predstavi svoje poslovanje, natančneje opredeljena in tudi zelo dodelana (Kavčič, 1997a, str. 148).

Vsebinsko je letno poročilo v prvi vrsti računovodsko poročilo za zunanje uporabnike računovodskih informacij, poleg tega pa je namenjeno tudi notranjim uporabnikom –

zaposlencem. Z zakonom je namreč poskrbljeno, da je vsem interesnim skupinam zagotovljen minimalen obseg informacij o delovanju podjetja. Te skupine imajo različne interese, ki jih je treba zadovoljiti v letnem poročilu, zato je dobro razkriti več. Dodatne informacije v letnem poročilu so namreč tiste, ki pripomorejo k večji sporočilni vrednosti letnega poročila (Horvat, 2000, str. 13–18).

Hočevar v predgovoru dela Horvatove (2000, str. 11) govori o dejstvu omejitve računovodskih informacij, ki so del nujno potrebnih informacij za spoznavanje, analiziranje in uspešno odločanje v zvezi s poslovnim sistemom, niso pa same po sebi dovolj. S tem razlogom se je uvedlo letno poročilo podjetja, ki celovito prikazuje poslovanje podjetja v poslovnem letu.

Pri pripravi vsebine letnega poročila je treba upoštevati načelo korporativnega upravljanja. Čeprav se načela korporativnega upravljanja uporabljajo za korporacije in delniške družbe, so posamezni elementi značilni tudi za družbe z omejeno odgovornostjo. Po teh načelih je računovodstvo odgovorno delničarjem in ne menedžmentu podjetja. Zaščita interesa javnosti (lastnikov, delničarjev in ostalih interesnih skupin) ter krepitev zaupanja je pot do večje uspešnosti tako javnega sektorja kot tudi družbe kot celote. Zato mora načela korporativnega upravljanja spoštovati tako računovodstvo kot tudi uprava podjetja (Gulin, 2008, str. 316).

Eno od načel korporativnega upravljanja obravnava tudi transparentnost pri objavljanju pomembnih informacij, kot so:

- finančna situacija in poslovni uspeh podjetja,
- cilji podjetja,
- večinsko lastništvo delnic in glasovalne pravice,
- politika nagrajevanja uprave in ključnega posloводства,
- informacije o članih uprave,
- transakcije povezanih partnerjev,
- ocena tveganja,
- podatki o zaposlencih,
- upravljavska struktura in politika.

Javno dostopne informacije je treba pripravljati skladno z računovodskimi standardi, ki jim je podjetje zavezano, revizijo pa morajo opravljati neodvisni in kvalificirani revizorji, in sicer z vso odgovornostjo do delničarjev in ostalih interesnih skupin podjetja. Pri podajanju informacij morajo biti le-te predstavljene istočasno vsem zainteresiranim skupinam (Gulin, 2008, str. 321).

Da so informacije v letnem poročilu ustrezno predstavljene, morajo zadostiti nekaterim kriterijem (Horvat, 2000, str. 34–35):

- **Pomembnost.** Informacija mora biti dovolj pomembna, da se lahko interesnik odloči in ovrednoti poslovne dogodke ter njihove vrednosti.

- **Zanesljivost.** Zanesljiva informacija ne vsebuje napak in pristranskih stališč ter verodostojno predstavlja pomembne dogodke. K večji zanesljivosti pripomore revidiranje informacij.
- **Primerljivost.** Če želi interesnik informacijo primerjati v času ali med različnimi podjetji, mu primerljiva informacija olajša njegovo delo.
- **Razumljivost.** Uporabnikom mora biti informacija podana v razumljivem jeziku.
- **Popolnost.** Le popolna informacija lahko izpolni zahtevane cilje.
- **Objektivnost.** Podjetje mora nepristransko predstaviti informacije, tako da ne vpliva na odločitev posameznika z namenom doseganja želenega poslovnega izida.
- **Previdnost.** Pri pripravi informacij, ki se razkrijejo v letnem poročilu, je potrebna previdnost, da se po nepotrebnem ne razkrije preveč informacij, ki bi škodile podjetju.
- **Pravočasnost.** Pravočasno priskrbljena informacija je lahko ključnega pomena, pa čeprav pri tem zanemarimo nekatere vidike. Treba je poiskati ravnotežje med pravočasnostjo ter zanesljivostjo informacij. Zanesljiva informacija, ki ni podana pravočasno, ima lahko majhno uporabno vrednost.

Letno poročilo ima v bistvu dva dela: poslovno poročilo in računovodsko poročilo. Za računovodsko poročilo se štejejo temeljni računovodski izkazi in obvezna razkritja, poslovno poročilo pa so druge informacije, ki jih mora bralec pridobiti iz letnega poročila in od katerih je večina pridobljena prav iz računovodskih podatkov (Kavčič, 1998, str. 13).

2.3 Sestava letnega poročila

Letno poročilo mora biti sestavljeno jasno in pregledno, hkrati pa izkazovati resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti podjetja, njenega finančnega položaja ter poslovnega izida (61. člen ZGD, Ur.l. RS, št. 65/2009-UPB3).

Obvezne sestavine letnega poročila določa Zakon o gospodarskih družbah (v nadaljevanju ZGD). Velika in srednja podjetja, ki so zavezana reviziji, z njihovimi vrednostnimi papirji pa se trguje na organiziranem trgu, morajo v skladu s 60. členom ZGD v letnem poročilu prikazati bilanco stanja, izkaz poslovnega izida, izkaz denarnih tokov, izkaz gibanja kapitala, priloge s pojasnili k izkazu in poslovno poročilo. Letno poročilo majhnih kapitalskih podjetij, z vrednostnimi papirji katerih se ne trguje na organiziranem trgu, mora vsebovati vsaj bilanco stanja, izkaz poslovnega izida ter priloge s pojasnili k izkazu. Tovrstnim podjetjem torej ni treba razkrivati drugih izkazov, da bi zadostili zahtevam ZGD. Za podjetnike in podjetja, ki ne spadajo v zgoraj omenjene kategorije, zadostuje objava bilance stanja ter izkaza poslovnega izida.

Letno poslovno poročilo je praviloma razdeljeno na tri sestavne dele (Kavčič, 1997a, str. 149):

- uvod,
- opisni del,

- računovodski del.

Našteti deli poročila sestavljajo celoto, vendar so v bistvu namenjeni različnim uporabnikom. Uvodni del je najbolj splošen, opisni del mora biti napisan precej podrobneje od uvoda, računovodski del je številčna predstavitev prvih dveh delov (Kavčič, 1997a, str. 149).

Poleg treh tipičnih sestavnih delov letnega poročila, Gruban, Verčič in Zavrl (1997, str. 106) navajajo ključne sestavine, ki bi jih letno poročilo podjetja moralo vsebovati za dobro celotno podobo:

- naslovnico,
- finančne poudarke,
- kazalo,
- nagovor direktorja,
- tekst, ki izrazi osebnost podjetja,
- poslovno poročilo,
- računovodsko poročilo,
- statistične podatke,
- grafe in tabele,
- revizorjevo mnenje ter
- profile uprave.

2.3.1 Uvodni del

Uvodni del letnega poročila je namenjen predvsem nestrokovnemu bralcu. Napisan je na način, da vsak bralec lahko spozna uspešnost delovanja podjetja, zato je večja pozornost namenjena nedenarnim informacijam. Pri kreiranju uvodnega dela mora imeti podjetje v mislih, da bodo predvsem nestrokovni bralci natančno prebrali le ta del letnega poročila (Kavčič, 1997a, str. 149).

Pri pisanju tega dela letnega poročila je potrebna še posebna previdnost pri izbiri podatkov, saj bralca ne smemo zasuti z dejstvi, ampak mu moramo ponuditi le izbrane podatke, ki ga bodo prepričali o uspešnosti poslovanja podjetja ter ga privabili k nadaljnjemu branju letnega poročila. Uvodni del mora biti napisan v jeziku, ki bo razumljiv širši javnosti (Horvat, 2000, str. 74).

Ta del letnega poročila naj vsebuje (Horvat, 2000, str. 74):

- kazalo,
- poročilo predsednika uprave in predsednika nadzornega sveta,
- kratko predstavitev podjetja,
- povzetek finančnih in drugih pomembnih podatkov poslovnega leta.

Po mnenju Kavčičeve (1998, str. 13) med najpomembnejše podatke, ki naj bodo predstavljeni v tem delu, sodijo:

- prodaja po trgih, proizvodih, v primerjavi s preteklim letom in načrtovano prodajo, na zaposlenca, tržna pozicija,
- razvoj in kakovost proizvodnje v primerjavi s konkurenco,
- pomembnejša vlaganja in njihov vpliv na poslovanje,
- dobičkonosnost kapitala in sredstev v primerjavi s konkurenčnimi podjetji in načrtovano dobičkonosnostjo,
- plačilna sposobnost, vzroki za morebitne težave in navedba rešitev,
- podatki o zaposlencih in izobraževanju,
- lastniška sestava in podatki o delnicah,
- poslovanje enot v tujih državah,
- pomembnejše težave v poslovnem letu in način njihovega reševanja.

Podjetja z odgovornostjo do delničarjev objavijo (Holmes, Sugden & Gee, 2005, str. 344):

- poslovne razmere v obdobju, sedanje stanje in napoved za naprej,
- uspešnost poslovanja posamezne dejavnosti, trenutno poslovanje in napoved,
- posebne postavke o zapiranju obratov, novih nakupih,
- spremembe v nadzornem svetu,
- strategijo podjetja in načrte za prihodnost.

Uvodna predstavitev podjetja naj zajema najosnovnejše podatke, kot so sedež družbe, osnovna dejavnost, število zaposlenih, poslovne enote, lastniška struktura. Temu lahko sledi kratek zgodovinski pregled razvoja podjetja, ključni dogodki v poslovnem letu, morebitne spremembe v upravi, poslovne pridobitve. Pri uvodni predstavitvi finančnih in ostalih pomembnih podatkov je smiselno izpostaviti samo tiste, ki zanimajo večino interesnih skupin družbe (Horvat, 2000, str. 75).

Po mnenju Elliotta in Elliotta (2002, str. 203) naj bi pismo predsednika vsebovalo informacije o pomembnih aktivnostih in spremembah ter razvoju in raziskavah v tekočem letu, vključno s pričakovanim razvojem v prihodnosti ter informacije o vključenosti podjetja v družbeno okolje.

Pismo predsednika uprave je sestavek, v katerem predsednik uprave nagovori bralca letnega poročila in s svojega vidika predstavi poslovanje podjetja v preteklem letu. V tem sestavku je treba upoštevati vse interesne skupine podjetja, zato je pomembno, da se predsednik uprave ne obrača samo na delničarje podjetja. Pismo mora biti kratko in jedrnato ter zajemati vse pomembne informacije, ki zanimajo interesne skupine.

Poročilo predsednika uprave naj bi bilo umeščeno na začetek letnega poročila, saj se s tem nakaže pomembnost le-tega. V poročilu naj bi bil strnjen opis sedanjega poslovanja podjetja, ki pa naj ne bi vseboval preveč številčnih podatkov. Pomembna je jedrnatost ter preprostost in prijazen slog pisanja, ki bralca ne dolgočasi. Predsednik uprave naj bi

predstavil osnovne značilnosti poslovanja v poslovnem letu, pregled poslovanja, predvidevanje prihodnjega razvoja, na kratko predstavil raziskave in razvoj, spremembe v stalnih sredstvih, spremembe v lastniških deležih, podal informacije o dejavnosti podjetja v lokalni skupnosti ter informacije o politiki dividend oziroma razdelitvi dobička (Horvat, 2000, str. 76).

Predsednik nadzornega sveta naj bi v svojem poročilu podal mnenje o letnem poročilu ter pojasnil razdelitev dobička. Umeščeno naj bi bilo na uvodnih straneh letnega poročila (Horvat, 2000, str. 77).

Slog pisanja je lahko poljuben, vendar večina letnih poročil vsebuje obliko pisma, s katerim predsednik uprave nagovori interesne skupine in predstavi podjetje. Pomembno je, da se v pismu ne uporablja veliko številke ter da je slog pisanja razumljiv tudi strokovno nepodkovanemu bralcu.

V letno poročilo ne sodijo fraze, ki podjetje predstavljajo v presežkih, razkriti je treba tudi težave in povedati, kateri ukrepi so bili sprejeti za njihovo odpravo. Za predstavitev podatkov je treba uporabiti številke. V tujini se navajajo tudi glavne ugotovitve SWOT analize za predstavitev prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti (Kavčič, 1998, str. 14).

2.3.2 Poslovno poročilo

Poslovno poročilo je obvezen sestavni del letnega poročila družb, ki so zavezana reviziji (Kavčič & Mörec, 2002, str. 148).

Vsebino poslovnega poročila opredeljuje 70. člen ZGD, ki pravi, da mora poslovno poročilo vsebovati vsaj pošten prikaz razvoja in izidov poslovanja podjetja, njegovega finančnega položaja ter opis bistvenih tveganj in negotovosti, ki jim je družba izpostavljena. Nadalje mora vsebovati ključne računovodske, finančne in druge potrebne kazalce in informacije, ki vsebujejo podatke, povezane z varstvom okolja in delavci. V poslovnem poročilu morajo biti prikazani tudi:

- pomembnejši poslovni dogodki po koncu poslovnega leta,
- pričakovan razvoj podjetja,
- aktivnosti na področju razvoja in raziskav,
- podružnice,
- izjava o upravljanju podjetja.

Kljub zakonsko okvirno določenim sestavinam pa imajo avtorji poslovnih poročil različne poglede na to, s katerimi analizami je najbolje predstaviti dejavnosti, finančno stanje, razvoj in tveganja.

Poslovno poročilo mora praviloma vsebovati pregled poslovanja tekočega leta in prihodnji razvoj, imena direktorjev in podatke o njihovih lastniških deležih, podrobnosti o pomembnejših spremembah v dolgoročnih sredstvih in informacije o pomembnih dogodkih po datumu bilance stanja. Večina podjetij doda tudi izjavo predsednika nadzornega sveta ter pregled predsednika uprave (Holmes et al., 2005, str. 18).

Po mnenju Kavčičeve (1998, str. 8) mora poslovno poročilo vsebovati:

- podatke in pojasnila o premoženjsko-finančnem stanju in sestavi financiranja,
- podatke in pojasnila o razvoju in izidih poslovanja,
- oceno možnosti bodočega razvoja,
- podatke o izdajanju in odkupovanju lastnih delnic oziroma deležev.

Lozej et al. (2006, str. 16) navajajo najpogosteje predstavljene dejavnike poslovanja v poslovnem poročilu:

- informacije o gospodarskem okolju, v katerem podjetje deluje,
- organiziranost in glavne poslovne funkcije podjetja,
- predstavitev dejavnosti in glavnih proizvodov,
- opis trgov in kupcev proizvodov,
- opis nabavnih trgov in dobaviteljev,
- analiza rezultatov poslovanja in ključni kazalniki finančnega poslovanja,
- pomembni podatki o zaposlencih,
- podatki o lastnikih,
- predstavitev preteklega razvoja in pomembnih investicij,
- raziskave in predviden razvoj družbe,
- aktivnosti v povezavi z varstvom okolja ter
- ključna tveganja in ukrepi za zaščito pred tveganji.

Poslovno poročilo je opisni del letnega poročila, ki mora biti pripravljen precej podrobneje od uvodnega dela. Vsebovalo naj bi razčlenitev poslovanja po posameznih poslovnih funkcijah in delih podjetja (Kavčič, 1997a, str. 149).

V poslovnem poročilu morajo biti pojasnjeni dosežki tekočega leta in predstavljene informacije, ki obstoječim in potencialnim investitorjem omogočajo predvidevanje bodočih finančnih tokov (Elliott & Elliott, 2002, str. 179).

Oblika poslovnega poročila ni predpisana, torej se podjetje samo odloči, kako ga bo sestavilo. Poslovodstvo podjetja v tem delu predstavi svoje delo, uspehe in neuspehe, uspešnost poslovanja in vizijo prihodnosti. V tem delu letnega poročila se razkrijejo podatki, ki niso predstavljeni v računovodskih izkazih, so pa pomembni za interesne skupine oziroma bralce letnega poročila (Horvat, 2000, str. 50).

Iz poslovnega poročila mora biti razvidna uspešnost podjetja in možnosti za doseg ustreznih dobičkov v prihodnosti. V letnem poročilu naj bi to prikazal model uravnotežene

uspešnosti, pri katerem se upošteva cilje vseh interesnih skupin. Johnson in Kaplan navajata sedem dejavnikov, katerih uspešnost je treba meriti (Kavčič, 1998, str. 20):

- doseganje dobička in izboljševanje kakovosti se meri z obsegom izmeta, potrebnimi popravili proizvodov, nepravočasnostjo pri proizvodnji,
- proizvodjanje z nizkimi stroški se meri z gospodarnostjo pri porabi prvin poslovnega procesa,
- poslovanje po principu pravočasnosti kaže pretočni čas proizvodov, čas od naročila do dobave, dnevi vezave zalog,
- prožnost pri oblikovanju in proizvodjanju proizvodov kaže število sestavnih delov proizvoda, razmerje med standardnimi in nestandardnimi deli,
- konkurenčne prednosti pri inovativnosti in visoko kakovostnih proizvodih, katerih sodilo je zadovoljstvo potrošnikov z novostmi, ključne pozitivne lastnosti novih proizvodov, čas za izdelavo novih proizvodov,
- zaposlenci, katerih pripadnost se meri z odsotnostjo z dela, možnostmi pridobitve novih zaposlencev,
- skrb za varno delo zaposlencev, ki se meri s številom zaporednih dni brez nesreč, številom izglavljenih delovnih dni zaradi nesreč.

V okviru gospodarskih gibanj v državi je smiselno predstaviti tiste dejavnike, ki so vplivali ali utegnejo vplivati na poslovanje podjetja, kot so sprememba zakonodaje, gibanje cen goriva, spremembe na področju davkov, uvajanje novih dajatev, sezonski vplivi, spremembe kupne moči, način potrjevanja cen itd. Kadar se zaradi gospodarskih gibanj pojavijo večje spremembe v poslovanju podjetja, jih je smiselno predstaviti v samostojnem poglavju. V nasprotnem primeru je vplive okolja primerneje obravnavati v okviru dejavnosti, na katero je posamezna sprememba vplivala (Lozej et al., 2006, str. 16).

Analiza poslovanja je nujna sestavina letnega poročila, ki naj bi se prikazovala s kazalniki in odmiki. Pri odmikih se kot sodilo lahko uporabljajo vrednosti preteklih let ali predračunske vrednosti. Kazalniki so uporabni za vsa podjetja, vendar pa je treba paziti, da se jih ne navaja preveč, saj to lahko povzroči informacijsko preobremenjenost. Vsako poslovno poročilo naj bi vsebovalo kazalnike rasti, financiranja, investiranja, plačilne sposobnosti, finančnega ustroja, obračanja, gospodarnosti ter kazalnike, ki so posebni za posamezno podjetje. Predstaviti je treba gospodarski in finančni vidik poslovanja. Pri gospodarskem vidiku je predstavljena izraba prvin poslovnega procesa, ki je pripeljala do dobička ali izgube. Finančni vidik vsebuje podatke iz izkaza poslovnega izida, bilance stanja in izkaza denarnih tokov. V poročilu morajo biti podatki navedeni tako, da prikazujejo gibanje posameznih kazalnikov v letih, pri čemer moramo paziti, da so podatki med seboj primerljivi (Kavčič, 1998, str. 15).

Raziskave in razvoj so v družbah vedno bolj pomembne, zato je prav, da se tudi v poslovnem poročilu javnih podjetij tej temi nameni poglavje. S tem se namreč interesnim skupinam pokaže, da podjetje ne stagnira, temveč si prizadeva k izboljšanju opravljanja

svoje dejavnosti. V tem delu se predstavijo koraki, ki so bili narejeni v poslovnem letu in se štejejo za raziskave, razvoj ter napredek v kakovosti.

Če je neko tveganje, ki mu je podjetje izpostavljeno, bistvenega pomena za poslovanje podjetja ter za presojo premoženja in obveznosti družbe, ga je treba predstaviti v poslovnem poročilu. Obvezno je razkriti pomembnejše poslovne dogodke, ki so nastali med datumom bilance stanja in dnevom priprave letnega poročila. Bralcu morajo biti namreč predstavljena vsa pomembna dejstva, da lahko ustrezno oceni prikazane izide (Lozej et al., 2006, str. 22).

2.3.3 Računovodski izkazi s pojasnili

Računovodski izkazi skupaj s pojasnili k izkazom tvorijo računovodsko poročilo. Računovodski izkazi obsegajo bilanco stanja (prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev), izkaz poslovnega izida (prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid) in izkaz denarnih tokov (če ga podjetje sestavlja). Pojasnila računovodskih izkazov vsebujejo informacije o uporabljenih metodah vrednotenja postavk v računovodskih izkazih in razčlenitev podatkov iz računovodskih izkazov, ki omogočajo lažje razumevanje ter podatke o delu enot v tujini (Kavčič, 1998, str. 8).

Računovodski izkazi, ki morajo biti predstavljeni v računovodskem poročilu kot delu letnega poročila, se razlikujejo glede na velikost podjetja, trgovanje na organiziranih trgih vrednostnih papirjev ipd. Sestavo računovodskega poročila glede na značilnosti družbe določa ZGD.

Pri računovodskih izkazih država skrbi, da je javnosti zagotovljen minimum informacij o delovanju podjetja, zato računovodski delavci nimajo veliko izbire, kako jih bodo pripravili. Čeprav se tudi tu lahko odraža sposobnost računovodstva, država to možnost zmanjšuje zlasti takrat, ko predpisuje zunanjo revizijo računovodskih izkazov (Kavčič, 1997b, str. 306).

Računovodsko poročilo je celota poročil z računovodskimi podatki ter računovodskimi informacijami, njihovimi ocenami in razlagami. Poleg računovodskih izkazov vsebuje tudi analize in druga pojasnila računovodskih postavk. Računovodski izkazi prikazujejo vrednostno izražene učinke poslov in poslovnih dogodkov (Horvat, 2000, str. 48).

Računovodski izkazi niso zadostna informacija o finančnem položaju ter poslovnem izidu. Za dopolnitev je potrebna priloga s pojasnili k izkazom, ki morajo skladno s SRS 24 vsebovati najmanj:

- informacije o podlagi za sestavitev bilance stanja in posebnih računovodskih usmeritvah, uporabljenih pri poslovnih dogodkih,

- dodatne informacije, ki niso predpisane v obrazcu bilance stanja, vendar so potrebne za pošteno predstavitev,
- podlage za merjenje gospodarskih kategorij v bilanci stanja,
- računovodske usmeritve, potrebne za pravilno razumevanje bilance stanja,
- razloge za morebitne spremembe računovodskih usmeritev,
- če niso predstavljeni drugod, se razkrijejo sedež in pravna oblika podjetja in država, narava poslovanja z najpomembnejšimi dejavnostmi, ime prevladujočega podjetja, število zaposlenecv, poslovni dogodki po dnevu bilance stanja in datum sprejetja letnega poročila.

Praviloma mora vsaka postavka v računovodskih izkazih imeti ustrezno povezavo z informacijo v pojasnilih (Horvat, 2000, str. 49 in 97).

2.3.4 Revizorjevo poročilo

Revizorjevo poročilo v letnem poročilu objavijo tista podjetja, ki so po ZGD zavezana k reviziji. Revizorjeva naloga je, da revidira računovodsko poročilo, pregleda poslovno poročilo in preveri njuno skladnost ter skladnost z drugimi sestavinami letnega poročila. Za svoja dejanja revizor odgovarja podjetju, delničarjem in ostalim družbenikom. Revizija letnega poročila mora biti opravljena v šestih mesecih po koncu poslovnega leta. Po opravljeni reviziji se revidirano letno poročilo skupaj z revizorjevim poročilom predloži v sprejetje pristojnemu organu (57. člen ZGD).

Revizorjevo poročilo mora v skladu s 57. členom ZGD vsebovati:

- uvod, v katerem je navedeno računovodsko poročilo, ki je predmet revidiranja, in okviri, ki so bili uporabljeni pri sestavljanju računovodskega poročila,
- opis namena in obsega revidiranja z navedbo uporabljenih revizijskih standardov,
- revizijsko mnenje, v katerem je navedena opredelitev resničnosti in poštenega prikaza finančnega položaja podjetja, ter skladnost računovodskega poročila s predpisi,
- pojasnjevalni odstavek,
- mnenje o usklajenosti ali neusklajenosti poslovnega poročila z računovodskim poročilom,
- datum in podpis.

3 LETNO POROČILO V JAVNEM PODJETJU

3.1 Posebnosti letnega poročila v javnem podjetju

Tako kot se javno podjetje v nekaterih značilnostih razlikuje od ostalih pravnih oseb, se posledično tudi letno poročilo javnega podjetja razlikuje od drugih družb. V Sloveniji

posebnosti računovodstva javnega podjetja ureja Slovenski računovodski standard 35 (v nadaljevanju SRS 35), ki govori o računovodskem spremljanju gospodarskih javnih služb.

Devjak in Peček (2001, str. 104) navajata, da je glavna razlika med zasebnim in javnim sektorjem v konkurenčnosti, ki je javni sektor ne pozna. Posledično pride do nezaupanja javnosti, ki je pogosto že vnaprej prepričana o njegovi neučinkovitosti in slabi kakovosti.

Po navedbah Cerkvnikove (1998, str. 146) je delovanje javnih podjetij usmerjeno predvsem v redno in kakovostno zagotavljanje javnih dobrin. Na prvem mestu je torej zadovoljevanje javnih potreb in šele nato dobiček. Pri svojem poslovanju je izpostavljeno presojanju ustreznega zagotavljanja javnih dobrin ob gospodarni porabi sredstev. Cerkvnikova zato javnim podjetjem predlaga analizo, ki poleg podjetniške uspešnosti ugotavlja tudi uspešnost izvajanja družbenih ciljev.

SRS 35 ureja posebnosti pri vrednotenju in izkazovanju sredstev, obveznosti do virov sredstev, odhodkov in prihodkov, značilne za podjetja, ki opravljajo gospodarsko javno službo. Oblike izkazov, določenih v tem standardu, se uporabljajo pri poročanju za poslovne potrebe tudi za tista podjetja, ki poleg gospodarske javne službe opravljajo še druge dejavnosti.

Javno podjetje mora sredstva, ki se uporabljajo pri opravljanju gospodarske javne službe, izkazovati ločeno po posameznih gospodarskih javnih službah. Če se osnovno sredstvo uporablja za opravljanje več dejavnosti, mora v razkritjih prikazati sodila, po katerih se ta sredstva v deležih razporejajo na posamezne dejavnosti. Ti deleži se morajo upoštevati tudi pri ostalih gospodarskih kategorijah, ki so povezane s tem sredstvom.

Ravno tako mora biti osnovni kapital razčlenjen na način, da je mogoče ugotoviti lastniške deleže države, lokalnih skupnosti in drugih. Tudi oblikovanje in poraba prihodkov mora biti prikazana ločeno za sredstva, namenjena opravljanju gospodarskih javnih služb. Prihodki od poslovanja v javnem podjetju so vsi zneski prodaje proizvodov ali storitev, pri čemer pa se prispevki, takse in druga plačila, ki jih javno podjetje pobira za državo ali lokalno skupnost, ne štejejo med prihodke podjetja. Namenski prihodki podjetja, ki jih je le-to prejelo s strani države, se uvrščajo med prihodke, ko nastanejo stroški oziroma odhodki, za pokritje katerih so bili dani.

Razmejitev izkazovanja na opravljanje gospodarskih javnih služb in drugih dejavnosti velja tudi pri obračunavanju amortizacije, stroškov, odhodkov, učinkih prevrednotenja sredstev in obveznosti do njihovih virov.

Če se na podlagi predpisa ali odločitve države ali občin opredmetena osnovna sredstva v upravljanju ponovno ovrednotijo, se razlika med prvotno in novo vrednostjo izkaže kot povečanje ali zmanjšanje obveznosti do lastnice (Kavčič & Mörec, 2002, str. 150). Pri

merjenju opredmetenih osnovnih sredstev se v javnem podjetju uporablja model nabavne vrednosti.

Pri amortizaciji je treba upoštevati, da se začne obračunavati prvi dan naslednjega meseca, ko je sredstvo vključeno v proizvodni proces, ter da se med osnovna sredstva vključi le tisti drobni inventar, katerega doba koristnosti je daljša od enega leta, njegova vrednost pa večja od 500 EUR (Kavčič & Mörec, 2002, str. 150).

Dobiček ali izguba se v javnem podjetju prikaže za vsako posamezno gospodarsko javno službo in ločeno od ostalih dejavnosti podjetja, hkrati pa tudi za podjetje kot celoto.

Letno poročilo javnega podjetja je posebej opredeljeno v SRS 35.34. V skladu s to točko mora letno poročilo izkazovati tudi:

- porabo državnih podpor po namenih,
- prikaz poslovnega izida, razdeljenega na del, ki izhaja iz opravljanja gospodarskih javnih služb, in del, ki izhaja iz opravljanja drugih dejavnosti, ter prikaz pokrivanja izgube ali razporeditve dobička iz opravljanja gospodarskih javnih služb,
- sodila, s katerimi so bila na posamezne gospodarske javne službe in druge dejavnosti razporejena sredstva, obveznosti do njihovih virov, prihodki in odhodki,
- podbilance sredstev in obveznosti do virov za posamezne gospodarske javne službe in druge dejavnosti, v kolikor podjetje ocenjuje, da so te pomembne za sprejemanje poslovnih odločitev,
- opredmetena osnovna sredstva, ki se uporabljajo neposredno za opravljanje posamezne gospodarske javne službe in za opravljanje drugih dejavnosti, na datum bilance stanja,
- izkaz poslovnega izida podjetja, razdeljen na izkaze po posameznih gospodarskih javnih službah in drugih dejavnostih.

Javna podjetja se na eni strani soočajo z zahtevami trga in poslovnimi cilji, na drugi strani pa z zahtevami države po doseganju družbenih ciljev. Cilji v praksi navadno niso skladni, kar pomeni, da so različna tudi merila za presojo uspešnosti javnega podjetja. Javna podjetja so izpostavljena kritikam tako pri doseganju izgube kot pri doseganju dobička. V primeru izgube se le-ta pripisuje ekonomski neučinkovitosti, dobiček pa je po mnenju širše javnosti posledica visokih cen in izkoriščanja monopolnega položaja (Cerkvenik, 1998, str. 151).

V kolikor cilji podjetja niso jasno opredeljeni, je težje tudi ugotavljanje uspešnosti poslovanja. Pri javnih podjetjih pride do soočenja različnih interesnih skupin, zato je pomembno, da se z usklajevanjem ciljev interesnih skupin pride do cilja, ki bo zagotovil racionalno in ekonomično izvajanje gospodarskih javnih služb.

Za analizo uspešnosti javnih podjetij so poleg vrednostno izraženih informacij pomembni tudi podatki, izraženi v nedenarnih enotah. Cerkvenikova (1998, str. 152) navaja, da je za uspešno analizo potrebno:

- usklajeno delovanje knjigovodstva, načrtovanja, nadzora in analize,
- jasno postavljeni družbeni in podjetniški cilji, ki se opredelijo časovno, vrednostno in ne vrednostno,
- povezava med plani in analizo poslovanja,
- opredelitev periodike priprave posameznih izkazov poslovanja,
- opredelitev globine spremljanja poslovanja.

Presojo uspešnosti s podjetniškega vidika ugotavljamo z analizo računovodskih izkazov. S tem ugotavljamo:

- absolutno razliko in odstotek spremembe posamezne postavke v primerjavi s preteklim obdobjem in načrtovano vrednostjo,
- delež posamezne postavke glede na izbrano celoto,
- kazalnike po izbranih vsebinskih sklopih primerjamo s kazalniki preteklega obdobja: kazalniki stanja financiranja, stanja investiranja, plačilne sposobnosti, finančne stabilnosti, gospodarnosti in donosnosti primerjamo s kazalniki preteklega obdobja.

Uvajanje kazalnikov ne pomeni izboljšanja kakovosti storitev, omogoča pa povratno informacijo javnosti in s tem odločanje na podlagi oprijemljivih dejstev (Devjak & Peček, 2001, str. 113).

Univerzalnih kazalnikov, ki bi pomagali pri analizi uspešnosti izvajanja družbenih ciljev, ni. Ti se nanašajo na doseganje kakovostnejšega, potrošniku in okolju prijaznega načina zagotavljanja javnih dobrin. Če cilje jasno opredelimo že v fazi planiranja ter jih tudi fizično in vrednostno ovrednotimo, lahko z analizo ugotovimo uspešnost njihovega izvajanja (Cerkvenik, 1998, str. 155).

Lozej et al. (2006, str. 18) pišejo, da je poročilo o izvajanju gospodarskih javnih služb tisti del letnega poročila, kjer javno podjetje predstavi uspešnost in značilnosti po posamezni dejavnosti. Gospodarsko javno službo, ki zavzema znaten del poslovanja javnega podjetja, je smiselno predstaviti v svojem sklopu. Podjetje naj bi v tem delu predstavilo obseg dejavnosti ter v okviru tega občine, v katerih se dejavnost izvaja, število uporabnikov, infrastrukturo, s katero se razpolaga, ter tehnične in druge pomembne značilnosti infrastrukture. Smiselno je predstaviti organiziranost dejavnosti, morebitne podizvajalce in njihovo vlogo, opremljenost s sredstvi podjetja. V nadaljevanju se predstavi uspešnost poslovanja dejavnosti. Predstaviti je treba količinske podatke o opravljenih storitvah oziroma prodanih proizvodih v primerjavi s preteklimi leti. Na ta način pojasnimo vplive na prihodke in odhodke, ki so vplivali na rezultat poslovanja. Za posamezno javno službo je smiselno navesti ugotovitve pristojnih služb o ustrezni kakovosti opravljanja storitev (npr. Zavod za zdravstveno varstvo) oziroma razpolaganja z naravnimi in drugimi viri. Interesne skupine bo zanimalo tudi poročilo o opravljenih investicijah, večjih vzdrževalnih delih, porabi okoljskih dajatev, namenjenih financiranju infrastrukture. Če se v podjetju opravlja tudi tržna dejavnost, je treba to predstaviti v samostojnem poglavju.

3.2 Pomen poslovnega poročila

Letno poročilo je spričevalo podjetja, zato skušajo podjetja v letnem poročilu poleg zakonsko obveznih razkritij zajeti tudi druga prostovoljna razkritja, ki so značilna za poslovno poročanje in bodo bralcem razkrila dejansko stanje podjetja in dejavnosti, s katerimi se ukvarja. Prav poslovno poročilo je tisti del letnega poročila, v katerem lahko podjetje na ustvarjalen način predstavi največ prostovoljnih razkritij. V tem delu se lahko podjetje osredotoči tudi na interesne skupine, ki jih ne zanimajo samo računovodske informacije. Vsako podjetje se lahko samo odloči, katera prostovoljna razkritja bo prikazalo v poslovnem poročilu, in tu se lahko izkaže inovativnost posameznega podjetja (Lozej et al., 2006, str. 12).

Poslovno poročilo zajema najcelovitejše prikaze poslovanja posameznih dejavnosti z analizami in pojasnili ter omogoča uporabniku presojo uspešnosti poslovanja (Cerkvenik, 1998, str. 155).

Glede na specifiko delovanja javnega podjetja se tudi pri izdelavi poslovnega poročila zahteva nekoliko drugačen pristop. Predvsem je treba upoštevati zahteve in pričakovanja lastnikov javnega podjetja pri izvajanju posameznih gospodarskih javnih služb. Lozej et al. (2006, str. 16) predlagajo, da se v poslovnih poročilih obravnava naslednje vsebine:

- gospodarska gibanja v državi,
- analiza poslovanja,
- zaposlenci,
- statusno pravni položaj,
- poročilo o izvajanju gospodarskih javnih služb,
- poročilo o izvajanju tržne dejavnosti,
- nabavna funkcija in razpisi,
- raziskave in razvoj ter kakovost,
- pričakovani razvoj,
- izpostavljenost tveganjem,
- pomembni poslovni dogodki po koncu poslovnega leta.

Poslovno poročilo je tisti del letnega poročila, ki bralcu razkrije informacije o zadovoljevanju ekoloških in kakovostnih standardov, o sožitju poslovnega sistema z lokalno skupnostjo in okoljem, tehnološkem razvoju podjetja, varnosti pri delu, konkurenčnih prednostih in slabostih, tržnih deležih, novih proizvodih, stroških kakovosti, razvoju panoge in podobno (predgovor h knjigi Horvat, 2000, str. 9).

4 ANALIZA POSLOVNEGA POROČILA JAVNEGA KOMUNALNEGA PODJETJA GROSUPLJE ZA LETO 2008

4.1 Predstavitev podjetja

Začetki podjetja segajo v leto 1962, ko je bilo z namenom upravljanja javnih vodovodov ustanovljeno Komunalno podjetje Ivančna Gorica. Leta 1965 se je podjetje preimenovalo v Stanovanjsko komunalno podjetje Grosuplje, ki je urejalo predvsem problematiko na stanovanjskem področju. Z razvojem naselij se je vedno bolj čutila potreba po organiziranem opravljanju komunalnih dejavnosti. Tako so pričeli z organiziranim pobiranjem in odlaganjem odpadkov, upravljanjem večine javnih vodovodov, razsvetljavo naselij, urejanjem javnih površin.

V 70-ih letih se je podjetje reorganiziralo in dejavnost stanovanjskega upravljanja je prešla na novoustanovljeno podjetje, osnovna dejavnost komunalnega podjetja je postala komunalna dejavnost. V letih, ki so sledila, je podjetje gradilo nove vodovodne sisteme, širilo in moderniziralo obstoječe, hkrati pa širilo tudi obseg ostalih komunalnih dejavnosti.

Naslednja reorganizacija podjetja je sledila v letu 1990, ko je enota gradbene operative prešla v novo podjetje Komunalne gradnje Grosuplje d.o.o. Do zadnje reorganizacije podjetja je prišlo leta 1997, ko se je na podlagi družbene pogodbe med novonastalimi občinami Dobropolje, Grosuplje in Ivančna Gorica podjetje preimenovalo v Javno komunalno podjetje Grosuplje d.o.o.

Javno komunalno podjetje Grosuplje d.o.o., je organizirano kot družba z omejeno odgovornostjo, ki se skladno s 55. členom ZGD uvršča med srednje velike družbe. Lastništvo podjetja je razdeljeno med tri občine, in sicer Dobropolje, Grosuplje in Ivančna Gorica. Organe upravljanja sestavlja skupščina v sestavi županov občin lastnic podjetja ter uprava na čelu z direktorjem.

Podjetje opravlja obvezne gospodarske javne službe in izbirne javne službe. V okviru obveznih gospodarskih javnih služb opravljajo storitve zbiranja, čiščenja in distribucije vode; zbiranja, odvoza in deponiranja odpadkov; kanalizacije in delovanja čistilnih naprav; urejanja zelenic in parkov. Storitve, ki se štejejo med izbirne javne službe in se opravljajo v okviru podjetja, so oskrba s toplotno energijo, pogrebne storitve in pokopališka služba ter vzdrževanje cest in parkirišč.

Organizacijska struktura podjetja je prilagojena opravljanju javnih služb. Razdeljeno je na tehnični sektor, ki se nadalje deli na službo komunalne oskrbe ter razvojno komercialno službo, finančno računovodski sektor ter splošni sektor.

Poslanstvo podjetja je neprestano in kakovostno zagotavljanje storitev, ki so življenjskega pomena in povečujejo kvaliteto življenja občanov, doseganje usklajenega in kakovostnega delovanja vodstva, delavcem nuditi dolgoročno prijazno, ustvarjalno in varno okolje.

4.2 Analiza vsebine poslovnega poročila Javnega komunalnega podjetja Grosuplje

4.3.1 Gospodarska gibanja v državi

V poglavju, s katerim se začne poslovno poročilo podjetja, so najprej opisane zakonske spremembe, ki vplivajo na poslovanje podjetja. Omenja se Zakon o gospodarskih družbah in Zakon o javno-zasebnem partnerstvu. Obe spremembi zakona bistveno vplivata na podjetje, saj se morajo s poslovnim letom 2010 javna podjetja preoblikovati v gospodarsko družbo ali v javno podjetje skladno z določili Zakona o javno-zasebnem partnerstvu, hkrati pa preneha izkazovanje osnovnih sredstev v upravljanju v bilanci stanja.

V nadaljevanju sledi opis sprememb Uredbe o oblikovanju cen, ki se dotika daljinskega ogrevanja in Pravilnika o oblikovanju cen storitev obveznih občinskih gospodarskih služb varstva okolja. Navajajo se neusklajenosti z uredbo, kar za podjetje pomeni nezmožnost oblikovanja cen ter zadostitvi obeh podzakonskih aktov.

Poglavje se zaključuje z opisom sprememb Odloka o oskrbi s pitno vodo in Odloka o odvajanju in čiščenju komunalne odpadne in padavinske vode, ki sta bila sprejeta na lokalni ravni in prinašata nekatere bistvene novosti za uporabnike storitev in za podjetje kot izvajalca gospodarske javne službe.

Podjetje je v poglavju predstavilo predvsem spremembe zakonodaje, ki vpliva na delovanje podjetja. Na začetku je predstavilo spremembe s strani državnih organov, nato pa zaključilo z opisom sprememb lokalnih predpisov. Z vidika pomembnosti posameznih zakonov je bilo poglavje ustrezno oblikovano. Z izjemo zakonodajnih sprememb v tem poglavju ne opisujejo drugih gospodarskih gibanj. V bodoče bi veljalo razmisliti o vključitvi podatkov o gibanju obrestnih mer, ceni pogonskih goriv in električne energije, kupni moči in s tem povezani plačilni sposobnosti kupcev. Predlagam tudi vključitev pričakovanih gibanj v prihodnosti, ki bi zainteresiranim skupinam povedale, kaj lahko pričakujejo od poslovanja podjetja.

4.3.2 Analiza poslovanja

Pri analizi poslovanja so najprej navedene dejavnosti, ki jih opravljajo v sklopu gospodarske javne službe, tržne dejavnosti in skladno s tem organizacijska struktura.

Ker se dejavnosti podjetja ter organizacijska struktura ne spreminjata pogosto, teh podatkov ni smiselno predstavljati v poglavju o analizi poslovanja. Dejavnosti podjetja so navedene v uvodnem delu letnega poročila, organizacijski strukturi pa je namenjeno posebno poglavje v sklopu poslovnega poročila, zato za naprej predlagam, da se ti podatki izpustijo iz analize poslovanja, saj tako prihaja do nepotrebnega podvajanja dejstev.

V nadaljevanju poglavja so tabelarično prikazani prihodki, odhodki, davek od dobička in poslovni izid za tekoče in prejšnje poslovno leto, njihovo gibanje je prikazano z indeksi. Pod tabelaričnim prikazom je navedena analiza, kjer so opisani vzroki, ki razložijo gibanje postavk. Tovrstna analiza izkaza poslovnega izida je povsem ustrezna, saj predstavi samo glavne postavke in večje vzroke, ki so pripeljali do takšnih rezultatov. Tako je tudi strokovno nepodkovanemu bralcu razložena pot do poslovnega izida.

Analiza poslovanja se nadaljuje z analizo poslovnega izida po posameznih dejavnostih. Razloženi so rezultati in vzroki za njihovo gibanje glede na predhodno poslovno leto. Analiza se zaključuje z vrednostnim prikazom poslovnega izida po dejavnostih in občinah. Dejavnosti so razdeljene na gospodarske javne službe in tržne dejavnosti. V okviru gospodarskih javnih služb je prikazan poslovni izid po posameznih službah. Takšen prikaz je ustrezen predvsem za posamezne lastnike, ki lahko iz tabelaričnega prikaza poslovnega izida vidijo rezultate dejavnosti po posameznih občinah in ugotovijo, katera dejavnost prinaša izgubo in katera dobiček.

Analiza bilance stanja je predstavljena v enem stavku. Naveden je delež kratkoročnih sredstev v kratkoročnih obveznostih, ki znaša 1,49; donosnost kapitala 0,12 in delež čistega dobička v kapitalu 12%. Strokovno nepodkovanemu bralcu te informacije verjetno ne povedo veliko, zato bi veljalo grafično prikazati gibanje kazalnikov po posameznih poslovnih obdobjih. Glede na naravo poslovanja bi predlagala grafični prikaz gibanja kratkoročnih poslovnih terjatev z razlago, kateri segment kupcev je pripomogel k tovrstnim rezultatom. Dodatnih kazalnikov iz bilance stanja ni smiselno vključevati v to poglavje, saj je temu namenjen računovodski del letnega poročila, kjer so navedeni ostali kazalniki.

4.3.3 Organizacijska struktura in zaposleni

Na začetku poglavja je prikazana organizacijska struktura, ki se deli na tehnični sektor, splošni sektor in finančno računovodski sektor. Tehnični sektor sestavljajo sektor vode, odpadkov in varstva okolja; finančno računovodski sektor se deli na računovodstvo in obračun komunalnih storitev. V nadaljevanju je razloženo, kako razporejajo zaposlence med tržne in gospodarske javne službe. Številčno in po deležih je prikazano število opravljenih ur rednega dela, nadur, dopustov, praznikov, boleznin in povprečno število zaposlencev, izračunano iz delovnih ur. Število opravljenih ur v tekočem poslovnem letu primerjajo s prejšnjim poslovnim letom ter rezultat prikažejo z indeksom, ki v tekočem letu znaša 110. V nadaljevanju je podana razlaga gibanja opravljenih ur, ki je v največji meri posledica manjšega števila praznikov v tekočem letu.

Struktura zaposlencev po organizacijskih enotah in starostna struktura je prikazana z grafom. Za prikaz števila zaposlencev po posameznih mesecih je uporabljena tabela, ki vsebuje nove zaposlitve ter prenehanja delovnih razmerij. S tabelo je prikazana

izobrazbena struktura po stopnji izobrazbe za tekoče in prejšnje poslovno leto. Poglavje vsebuje tudi podatek o povprečni plači zaposlenca, ta je bila v letu 2008 1.272 EUR.

Zgledno je prikazovanje zaposlencev po različnih kriterijih z uporabo grafov in tabel, saj ti omogočajo hiter in nazoren pregled. Predvsem podatek o starostni strukturi je tisti, ki pridobiva na pomenu in podjetje to ustrezno prikazuje. Podjetje se pri poglavju o zaposlencih torej ne posveča le prikazovanju obveznih podatkov, ampak je storilo korak naprej in prikazalo podatke, ki bi utegnili zanimati večje število bralcev letnega poročila. Prikazani so tudi zakonsko zahtevani podatki o številu zaposlencev in njihovi izobrazbeni strukturi.

Pri podatku o številu prenehanj delovnih razmerij sem pogrešala razloge za prenehanje, medtem ko bi pri novih zaposlitvah lahko opredelili, koliko zaposlencev je bilo zaposlenih za določen in koliko za nedoločen čas.

V bodoče bi priporočala razkritje stroškov dela. Kategorijo bi lahko razkrili v deležu glede na celotne stroške podjetja ali stroške poslovanja. Priporočljivo bi bilo razkritje morebitnega štipendiranja, če ga podjetje ima, izobraževanj zaposlenih in stroškov za njihovo izobraževanje. Glede na to, da so zaposleni pomemben faktor uspešnega poslovanja, bi bilo smiselno izobraževanje in štipendiranje vključiti v posebno podpoglavje v okviru poglavja o zaposlencih. V to podpoglavje bi vključili podatke, ki bi povedali, kako podjetje skrbi za boljše življenjske in delovne pogoje zaposlencev. Tu mislim predvsem na preventivne zdravstvene ukrepe (omogočanje nakupa cenejših vstopnic za zdravilišča, tečajji varstva pri delu, požarnega varstva ipd.). Če je podjetje vključeno v certificiranje, ki dokazuje, da je prijazno do zaposlenih, ali pa razmišlja o vključitvi, je tudi to pomembno razkriti. S tem ko so v letnem poročilu navedena konkretna dejstva o skrbi za zaposlenca, si dviguje ugled pri potencialnih zaposlencih. Tako je možnost za pridobitev kakovostnega kadra večja.

Če v zvezi z zaposleni obstajajo tožbe, bi bilo priporočljivo njihovo razkritje ter predvideni scenariji rešitev. Če so tožbe upravičene, bi podjetje v tem poglavju lahko predstavilo, kakšni postopki se bodo uvedli z namenom preprečitve tožb v prihodnosti.

4.3.4 Izvajanje gospodarskih javnih služb

4.3.4.1 Oskrba s pitno vodo

Opisovanje dejavnosti se začne z dejavnostjo, ki predstavlja osnovno dejavnost podjetja. V poglavju so najprej opisana splošna dejstva o cilju oskrbe s pitno vodo in območja opravljanja dejavnosti. Sledi grafični prikaz gibanja prodaje vode po občinah v obdobju enajstih let, kjer so vključene tudi občine, ki nimajo lastniškega deleža, pa jim zaradi

geografske lege dobavljajo pitno vodo. Največji delež pitne vode se proda občanom v občini Grosuplje, sledijo ji Ivančna Gorica, Dobropolje, Žužemberk in Velike Lašče. Pod grafičnim prikazom je z deleži komentirana prodaja pitne vode občinam v tekočem poslovnem letu. Opisane so naloge, ki se opravljajo v okviru dejavnosti, specifične značilnosti in težave ter delovanje centra za daljinski nadzor, preko katerega se upravlja s 33 objekti vodopreskrbe.

V podpoglavju je nekaj besed namenjenih kakovosti pitne vode. Opredeljeni so vršilci nadzora nad kakovostjo in ustreznostjo pitne vode, njihov način delovanja, število pregledov, odvzetih vzorcev ter vzroki za neustrezne vzorce, ki so predvsem posledica neurejenosti pri ravnanju z odpadnimi vodami in prekomernega gnojenja na območju varstvenih pasov.

Sledijo podpoglavja, kjer so podrobneje predstavljene dejavnosti v posamezni občini. Občine so navedene po abecednem vrstnem redu. Za posamezno občino so navedeni podatki o številu vodovodnih sistemov, odjemalcih vode in številu vodovodnih priključkov na javni vodovodni sistem. Ker v dveh občinah deluje več vodovodnih sistemov, je velikost posameznega sistema ponazorjena z grafom, ki prikazuje, koliko prebivalcev oskrbuje posamezni vodovodni sistem. V nadaljevanju so navedeni tehnični podatki o vodovodnem sistemu v občini, in sicer dolžina omrežja, število črpalnih postaj, vodohranov, hidropostaj, razbremenilnikov pritiska in hidrantov. Z grafom je prikazana sestava vodovodnega sistema glede na material, iz katerih so vodovodne cevi, in starostna struktura vodovodnih sistemov. Tehničnim podatkom sledijo podatki o prodani pitni vodi v obdobju šestih let, ki se pričnejo z grafičnim in številčnim prikazom prodaje vode, posebej za gospodinjstvi in gospodarski sektor, ter nadaljujejo s komentarji prikazanih podatkov. Za posamezno občino je predstavljen dosežen poslovni rezultat v dejavnosti oskrbe s pitno vodo. V letu 2008 je imel del dejavnosti, ki je pripadal občini Dobropolje, dobiček v višini 20.255 EUR, dejavnosti v občini Grosuplje dobiček v višini 80.887 EUR in v občini Ivančna Gorica dobiček v višini 8.155 EUR.

V uvodu poglavja, kjer podjetje opiše svojo osnovno dejavnost, so predstavljeni vsi pomembnejši podatki o opravljanju dejavnosti. Podatki so korektno navedeni, vendar nepregledni, zato bi bilo smiselno uvodne podatke ločiti s podnaslovi ali ključne besede krepko označiti. Tako bi bralec hitreje prišel do informacij, ki ga zanimajo. Izbor grafa, s katerim prikazujejo prodajo pitne vode po občinah, je ustrezen, ker prikazuje gibanje prodaje v dvanajstletnem obdobju, hkrati pa si bralec lahko ustvari sliko, koliko pitne vode se proda v posamezno občino. Za dotični graf predlagam uporabo barv, tako bi tudi brez branja komentarja lahko razbrali položaj posamezne občine.

Opis dejavnosti je naveden le v grobem, naštete so naloge, ki se opravljajo v okviru te službe. Za naprej predlagam, da se v posebnem odstavku navedejo konkretni podatki o opravljenih nalogah v tekočem letu. Glede na naštete dejavnosti predlagam vključitev naslednjih podatkov:

- koliko delovnih ur so porabili na vzdrževanju vodovodnih sistemov ter objektov,
- opis izvedenih del na vzdrževanju ter prednosti, ki so jih pridobili z izvedenimi deli,
- kolikšen delež vodovodnega sistema je bil obnovljen v tekočem letu,
- dolžino novozgrajenih vodovodnih sistemov,
- investicijsko vrednost novozgrajenih vodovodnih sistemov,
- koliko okvar so uspešno odpravili ter koliko je bilo v ta namen opravljenih delovnih ur,
- prikaz okvar po posameznih vodovodnih sistemih,
- višino porabljenih sredstev za namen odprave okvar,
- število zgrajenih vodovodnih priključkov in njihov prikaz po občinah,
- število zamenjanih vodomerovalov ter primerjava realizacije s planom.

Kazalniki, ki jih predlagam v tem in naslednjih poglavjih, so dokaj podrobni. Gre namreč za javno podjetje, ki deluje na podeželju. To pomeni, da občane in predstavnike lokalne skupnosti zanima vsakršna podrobnost, ki je v povezavi s komunalnim področjem. Njihovi zvedavosti bi vsaj delno lahko zadostili v letnem poročilu.

V podpoglavje o kakovosti pitne vode je treba vključiti več podatkov o organiziranosti kontrole kakovosti znotraj podjetja. Tu bi lahko navedli konkretne naloge, ki se izvajajo v okviru kontrole kakovosti. Ker podjetje skrbi za boljšo kakovost pitne vode, bi bilo delovanje smiselno opisati s konkretnimi primeri, kot je npr. način obveščanja prebivalcev in ukrepi, s katerimi izboljšujejo kakovost pitne vode.

Za izboljšanje poslovnega poročila predlagam tudi vključitev podpoglavja o postavljenih ciljnih ter njihovi realizaciji, ki bi ga bilo smiselno prikazati za ponazoritev uspešnosti ali neuspešnosti dejavnosti. V tem poglavju naj se navedejo konkretni cilji, ki si jih je podjetje zastavilo pred poslovnim letom, in se realno predstavi njihovo uresničitev. Na kratko se lahko navedejo tudi vzroki za odstopanje realizacije od plana.

Za bralca bi bila zanimiva predstavitev prihodkov in stroškov po vodovodnih sistemih, ki pa naj ne bo predstavljena z navajanjem števil, temveč grafično. Ta podatek bi bralcu dal sliko o finančnem dogajanju na posameznem vodovodnem sistemu.

4.3.4.2 Odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda

Poglavje se začne s kratkim opisom dejavnosti, v katerem navedejo, da se dejavnost opravlja v občini Grosuplje in Ivančna Gorica, odpadna voda se čisti na čistilnih napravah v Grosupljem, Ivančni Gorici in Šentvidu pri Stični. Z grafom je prikazano gibanje količin odvedene in očiščene vode v posamezni občini v obdobju dvanajstih let.

Podpoglavja so razdeljena na občine Dobropolje, Grosuplje in Ivančna Gorica. Najprej predstavijo dejavnost v občini Dobropolje, v kateri se dejavnosti sicer ne opravlja, vendar pa je bilo v tekočem letu zgrajene 2.000 metrov kanalizacijske infrastrukture. V občini

Grosuplje deluje ena čistilna naprava, v obratovanju pa je 78.566 metrov kanalizacijskega omrežja. V letu 2008 sta se zgradili dve kanalizacijski omrežji v skupni dolžini 2.000 metrov. V tabeli je prikazana sestava kanalizacijskega omrežja v dolžinah in deležih glede na funkcijo – fekalna, meteorna in mešana. Sestava omrežja po materialih je prikazana z grafom. V občini Ivančna Gorica, katere dejavnost je predstavljena kot zadnja, delujeta dve čistilni napravi in omrežje v dolžini 33.429 metrov. Sestava kanalizacijskega omrežja je prikazana na podoben način kot v poglavju občine Grosuplje. Poglavji občine Grosuplje in Ivančna Gorica imata skupne značilnosti. Na koncu vsakega podpoglavja so naštetja naselja, ki so priključena na čistilne naprave. V tabeli so predstavljeni rezultati kemijskih meritev in analiz tekočega leta za vsako čistilno napravo in podana njihova razlaga. Predstavitev posamezne občine zaključuje šestletni grafični pregled fakturiranih količin odpadnih voda. Podatki, ki so predstavljeni v grafu, so ustrezno komentirani. Za vsako občino je podan tudi poslovni rezultat, del dejavnosti v občini Grosuplje izkazuje dobiček 69.920 EUR, v občini Ivančna Gorica pa izgubo v višini 76.276 EUR.

V poslovnem poročilu so združili poročanje o dejavnosti odvajanja in čiščenja, kar je glede na naravo dejavnosti dobra odločitev. Prikaz je ustrezen, vendar na začetku poglavja manjka podatek, ki bi neukemu bralcu povedal, katere dejavnosti se izvajajo v okviru odvajanja in katere v okviru čiščenja odpadnih in padavinskih voda. Tudi predstavitev dejavnosti po občinah bi bila bolj pregledna, če bi bila razdeljena na podpoglavji čiščenje odpadnih in padavinskih voda ter odvajanje odpadnih in padavinskih voda.

Da bi si bralec ustvaril sliko o velikosti posameznega kanalizacijskega sistema, bi v uvodnem delu, kjer se predstavljajo skupne značilnosti dejavnosti, vključili graf, ki z deleži prikazuje velikost po dolžini omrežja ali po številu oskrbovanih prebivalcev.

Kazalniki, ki bi jih bilo v bodoče smiselno vključiti v predstavitev dejavnosti:

- število priključenih uporabnikov na kanalizacijsko omrežje po občinah,
- delež priključenih uporabnikov v primerjavi s prebivalci občine,
- delež dejansko priključenih uporabnikov v primerjavi z vsemi, ki jim je to omogočeno, komentiranje tega kazalca pa naj vsebuje razloge za nepriključenost,
- delež odvedene odpadne vode preko čistilnih naprav v primerjavi z vso odpadno vodo.

Izvedene investicije bi se lahko predstavile v posebnem podpoglavju, kjer bi primerjali planirane investicije z realiziranimi ter predstavili vzroke za morebitna odstopanja. Eden od možnih načinov prikaza je finančni, in sicer primerjava planiranih finančnih sredstev za posamezno investicijo z dejansko porabljenimi.

Predstavitev prihodkov in stroškov na dejavnosti bi bilo smiselno prikazati po posameznih kanalizacijskih sistemih in čistilnih napravah.

4.3.4.3 Ravnanje z odpadki – zbiranje, odvoz in odlaganje

Poglavje se začne s predstavitvijo dejavnosti zbiranja in odvoza. V uvodu so predstavljena območja izvajanja dejavnosti, v ločenih odstavkih pa sta predstavljeni dejavnosti zbiranja odpadkov in odvoza odpadkov. Po posamezni občini so navedena naselja, kjer se je v tekočem poslovnem letu izboljšala kakovost opravljenih storitev z uvedbo individualnega odvoza odpadkov. V grafu je prikazan delež prebivalcev z zbirnim (30%) in individualnim (70%) odvozom odpadkov. Podan je tudi ustrezen komentar, ki razlaga, da je takšen prikaz posledica logističnih omejitev, v nadaljevanju pa je predstavljen cilj izboljšanja, ki je uvedba individualnega odvoza v vseh naseljih. V nadaljevanju so podani podatki o ločenem zbiranju odpadkov, ki se izvaja preko 168 ekoloških otokov, in količini zbranih odpadkov po občinah, ki je v letu 2008 znašala 12.067.900 kilogramov. V grafu je prikazano gibanje ločeno zbranih odpadkov v petletnem obdobju ter podan komentar grafičnega prikaza. Nadalje je opisana uvedena novost na področju odvoza kosovnih odpadkov; ta se strankam po novem odvaža na podlagi izpolnjene dopisnice, ki jo prejme vsako gospodinjstvo v občini.

Sledi poglavje, v katerem se poroča o odlaganju komunalnih odpadkov. Na začetku je navedeno, da se dejavnost opravlja v centru za ravnanje z odpadki Špaja dolina, ter na kratko opišejo dejavnosti ločevanja odpadkov, ki se odvijajo v centru. Poglavje dopolnjujejo načrti za razvoj dejavnosti odlaganja. Odloženi odpadki v obdobju osmih let so prikazani z grafom in komentarjem.

V podpoglavju Poročilo o izvedenih delih iz naslova okoljske dajatve za onesnaževanje okolja za leto 2008 so predstavljene izvedene investicije (gradnja garaže za kompaktor, nadgradnja plinjakov in prestavitev plinskih cevovodov), njihov kratek opis ter finančna vrednost.

Sledijo tabele in grafi fakturiranih količin odpadkov v šestletnem obdobju po dejavnosti v posamezni občini ter komentarji gibanja količin. Prikaz je razdeljen na sektor gospodinjstev in sektor gospodarstva. Znotraj gospodinjstev so količine razdeljujejo na tiste, ki so zbrane z individualnim oziroma zbirnim načinom odvoza odpadkov. V vseh treh občinah prevladujejo odpadki gospodinjstev, ki so zbrani z individualnim odvozom.

Za posamezno občino so navedeni doseženi poslovni rezultati v poslovnem letu, vse tri občine na dejavnosti dosegajo dobiček, in sicer del dejavnosti v občini Dobrepolje v višini 43.072 EUR, občini Grosuplje 66.920 EUR in občini Ivančna Gorica 55.776 EUR.

V celoti ocenjujem, da je dejavnost ravnanja z odpadki predstavljena ustrezno, tako vsebinsko kot oblikovno. Predstavljene so izboljšave na področju dejavnosti v tekočem letu, ki izboljšujejo kakovost opravljenih storitev in izvedene investicije. V točko, ki opisuje izvedene investicije, bi lahko vključili tudi primerjavo s planiranimi investicijami in podali vzroke za odstopanja.

Pomanjkljivost, ki sem jo opazila v primerjavi s poglavjem, kjer je predstavljena oskrba s pitno vodo ter odvajanje in čiščenje odpadnih in padavinskih voda, je, da fakturirane količine odpadkov niso prikazali v poglavjih za vsako občino ločeno, temveč v skupnem poglavju za poročilom o izvedenih delih iz naslova okoljske dajatve za onesnaževanje okolja. Ker so v prejšnjih poglavjih fakturirane količine predstavljene v ločenih podpoglavjih po posameznih občinah, bi v bodoče priporočala enak pristop tudi v poglavju ravnanja z odpadki.

V podpoglavju, kjer je opisana dejavnost zbiranja in odvoza odpadkov, predlagam vključitev naslednjih podatkov oziroma kazalnikov:

- število vozil, s katerimi se opravlja odvoz odpadkov,
- zbrane mešane komunalne odpadke na prebivalca, ločeno za področje, kjer se uporablja individualni odvoz in zbirni odvoz odpadkov,
- ločeno zbrane odpadke na prebivalca – organske odpadke, embalažo, papir, steklo, nevarne odpadke in kosovne odpadke.

V podpoglavju, kjer je opisana dejavnost odlaganja odpadkov, predlagam naslednje kazalnike:

- odložene odpadke na deponijo na prebivalca,
- delež odloženih odpadkov glede na zbrane odpadke.

Če je podjetje nabavilo nova osnovna sredstva za izvajanje dejavnosti, kot so na primer nova vozila, bi bilo primerno te podatke navesti v tem delu poročila.

Glede na vedno večjo pomembnost ločevanja odpadkov, velja v bodoče premisliti, da se v okviru poglavja zbiranja in odvoza vključijo podpoglavja, ki bi bolj podrobno predstavila ločeno zbiranje posamezne vrste odpadkov. Tako bi lahko posebno točko namenili organskim odpadkom, kosovnim odpadkom, nevarnim odpadkom, steklu, embalaži in papirju. V vsaki točki bi na kratko opisali obstoječ sistem zbiranja, cilje ter poti za uresničitev ciljev, morebitne medijsko podprte akcije in podobno.

4.3.4.4 Ostale gospodarske javne službe

4.3.4.4.1 Daljinsko ogrevanje

V uvodu poglavja je navedeno, da se dejavnost izvaja na območju občine Grosuplje, podatki o dolžini toplovodnega omrežja, dveh delujočih kotlovnica ter tehnični podatki o moči, temperaturnem režimu in obremenitvah.

V naslednjem odstavku so podatki o širitvi omrežja v tekočem letu ter priključenih ulicah, sledi graf, ki prikazuje sestavo toplovodnega omrežja po zgradbi cevi. Večino

toplovodnega omrežja sestavlja jeklena brezšivna cev. Z grafom, ki ga dopolnjuje tudi tabelarni prikaz vrednosti, so prikazane fakturirane količine ogrevanja v obdobju sedmih let, ločeno za gospodinjstvi in gospodarski sektor. Gibanje je tudi ustrezno komentirano, podan je podatek, da je bilo v tekočem letu proizvedene 12.405 MWh toplotne energije, za proizvodnjo katere so porabili 1.466.000 litrov kurilnega olja.

Sledi prikaz stroškov in prihodkov po posameznih mesecih v tekočem letu, ki so, razumljivo, največji v zimskih mesecih. Poglavje se zaključuje z navedbo poslovnega izida, izgubo v višini 258.165 EUR.

Ocenjujem, da je ta dejavnost v poslovnem poročilu dokaj skromno predstavljena, kar je verjetno posledica tega, da se izvaja le v dveh naseljih. Osnovni podatki o dejavnosti so navedeni, dodano vrednost poglavju dodajo z grafičnim prikazom stroškov in prihodkov, ki utemeljuje negativni poslovni izid.

Podatki, ki bi jih bilo smiselno predstaviti pri tej dejavnosti v bodočih poslovnih poročilih:

- število oskrbovanih prebivalcev,
- število oskrbovanih odjemnih mest (enostanovanjskih in večstanovanjskih stavb, poslovnih objektov),
- število zamenjanih merilnikov toplote,
- primerjava planiranih in realiziranih menjav merilnikov toplote.

Za predstavitev uspešnosti dejavnosti daljinskega ogrevanja priporočam uvedbo kazalnikov:

- primerjava proizvedene in prodane toplote po posameznih letih,
- toplotne izgube, prikazane po posameznih letih,
- fakturirana toplota na prebivalca,
- fakturirana toplota na odjemno mesto.

Tudi v tem poglavju bi bilo smotrno vključiti poglavje o planiranih in izvedenih investicijah. Če se investicije nanašajo na zmanjšanje toplotnih izgub, bi lahko na kratko opisali, kako bo posamezna investicija prispevala k izboljšanju poslovanja te dejavnosti.

4.3.4.4.2 Vzdrževanje zelenic in cest

Na začetku je navedeno, da dejavnost opravljajo v naselju Grosuplje in Šmarje Sap, kar predstavlja 35 kilometrov ulic, navedene so površine pločnikov, javnih parkirišč, cvetličnih nasadov in grmovnic ter zelenic, ki jih vzdržujejo. Sledi pozitiven poslovni izid, ki je v tekočem letu znašal 19.780 EUR pri dejavnosti vzdrževanja cest in 6.457 EUR pri dejavnosti vzdrževanja zelenic.

Poglavje je dokaj skromno predstavljeno, navedeni so le osnovni podatki o opravljanju dejavnosti ter poslovni izid. Kazalniki niso predstavljeni.

Predlagam vključitev opisa dejavnosti, in sicer kako potekajo dela, s katerimi osnovnimi sredstvi se dela opravljajo (kosilnice, pometachi, posipalci), koliko zaposlencev deluje na dejavnosti, ali se vključuje tudi zunanje izvajalce ipd. Ker je poslovni izid predstavljen ločeno za dejavnost vzdrževanja zelenic in vzdrževanja cest, bi lahko v bodoče ti dve dejavnosti opisali v ločenih poglavjih, opisali dela in naloge, ki se opravljajo v okviru posamezne dejavnosti, navedli morebitne investicije, jih primerjali s planiranimi, razkrili morebitno nabavo osnovnih sredstev za dejavnost.

Kazalniki, ki jih priporočam za prikaz uspešnosti izvajanja dejavnosti:

- število opravljenih delovnih ur na kilometer ceste,
- število opravljenih delovnih ur na m² površine,
- porabljena količina posipnega materiala glede na število dni s snežno odejo.

Glede na specifiko oziroma sezonske komponente bi bil v tem poglavju zanimiv prikaz stroškov in prihodkov po mesecih. Pri komentiranju rezultatov bi lahko navedli, katere dejavnosti se intenzivneje izvajajo v zimskih, pomladnih, poletnih in jesenskih mesecih, kar bi bralcu dalo sliko o donosnosti posamezne naloge v dejavnosti.

4.3.4.4.2 Pogrebna in pokopališka dejavnost

Navedeno je, da vzdržujejo pokopališče v naselju Grosuplje, ostalim občinam pa nudijo pogrebne storitve. Za pokopališče v Grosupljem je prikazano število enojnih, dvojnih, otroških in žarnih grobov. Spremembe cen storitev in razlogi zanje so navedeni pred prikazom prihodkov od najemnin groba in prihodkov pogrebnih storitev v tekočem poslovnem letu ter letu pred njim. Poglavje se zaključuje z navedbo poslovnega izida – izgube v višini 9.005 EUR.

V uvodnem delu poglavja bi najprej priporočala opis dejavnosti, katere naloge se izvajajo v okviru pogrebne in pokopališke dejavnosti, koliko pogrebov so opravili v tekočem letu. Tu bi bilo smiselno prikazati opravljene pogrebe na pokopališču, ki ga vzdržujejo, in na ostalih pokopališčih.

Podatek o opravljenih pogrebi na ostalih pokopališčih, kjer stranka sama izbira pogrebno službo, bi povedal, kako konkurenčni so v primerjavi z ostalimi izvajalci. Če je njihov delež slab, bi bilo smiselno razmisliti o ukrepih za izboljšanje ter te tudi navesti v poslovnem poročilu.

Tudi ta dejavnost ne vsebuje pregleda planiranih in realiziranih investicij, zato svetujem, da se v bodoče ta postavka vključi v poglavje.

4.3.5 Tržne dejavnosti

Najprej so naštet izvedene tržne dejavnosti v tekočem poslovnem letu, ki so jih pridobili preko javnih naročil:

- izvedba arhitektonskih ovir na Partizanski cesti v naselju Grosuplje,
- rekonstrukcija Partizanske ceste v naselju Grosuplje,
- gradnja pločnika na Partizanski cesti v naselju Grosuplje,
- rekonstrukcija ceste Pod Hribom I in II ter del Prečne in Hribske poti v naselju Grosuplje.

Sledi podatek o doseženem dobičku v višini 283.448 EUR, nato pa je vsaki občini namenjen odstavek, v katerem so navedene izvedene investicije na vodovodnem in kanalizacijskem sistemu.

Podatki so opisno ustrezno predstavljeni, manjka pa podatek o finančni vrednosti posamezne izvedene investicije. To bi bilo lahko prikazano v preglednici, kjer bi bile poleg realizacije prikazane tudi načrtovane investicije in finančne vrednosti. V kolikor realizacija ne dosega plana, je treba predstaviti vzroke za neuspešnost ter predložiti ukrepe, kako v bodoče popraviti realizacijo in odpraviti vzroke za neuspehe.

V poglavju tržnih dejavnosti priporočam primerjavo tekočega leta z letom poprej. Ta primerjava lahko poteka na ravni izvedenih del, primerjave prihodkov in stroškov, poslovnega izida. Glede na naravo dejavnosti je torej treba predstaviti tisto, kar bo bralcu povedalo največ o uspešnosti podjetja.

Smiselna bi bila predstavitev vrednosti izvedenih investicij v daljšem časovnem obdobju v tabeli ali grafu. Priporočen kazalnik, ki je smiseln za ponazoritev uspešnosti delovanja te dejavnosti:

- prihodki dejavnosti na število zaposlenih v dejavnosti.

Če se podjetje na področju tržnih dejavnosti sooča s težavami (konkurenca, obseg dejavnosti ipd.), naj v poslovnem poročilu to navede skupaj z ukrepi ki jih načrtuje za izboljšanje položaja.

4.3.6 Nabavna funkcija in javna naročila

Poglavje se začne z navedbo Zakona o javnem naročilu in Zakona o javnem naročanju na vodnem, energetske, transportnem področju in področju poštnih storitev, katerim so zavezani. V nadaljevanju je na kratko opisano delovanje podjetja na področju naročil ter navedeno, da se v podjetju vodijo ustrezne evidence. Sledi navedba posameznih izvedenih naročil, ki so prikazana glede na uporabljeni zakonski akt.

Uvodni del poglavja, kjer so navedeni zakonski akti ter delovanje podjetja, je ustrezno predstavljeno. Podana so ključna dejstva o izvajanju javnih naročil.

V bodoče priporočam razdelitev poglavja na dve podpoglavji, in sicer naj se v prvem sklopu opišejo javna naročila, za katera je bilo treba izvesti javni razpis, v drugem podpoglavju pa naj bo nekaj več besed namenjenih javnim naročilom male vrednosti, za izvedbo katerih javni razpis ni potreben.

Del poglavja, ki govori o konkretnih nabavah, izvedenih iz javnih naročil, je glede na uporabljene postopke preveč podrobno opisan. Bralcu, ki ne pozna podrobnosti zakonskih aktov, navedba posameznih postopkov ne pove dosti. Tu bi bil bolj smiseln prikaz izvedenih naročil po posameznem uporabljenem zakonskem aktu. Poleg navedbe predmeta naročila priporočam tudi prikaz vrednosti posameznega naročila in izbranega izvajalca. Za tovrsten prikaz bi bila primerna uporaba tabele.

V uvodu je navedeno, da se za naročila pod vrednostmi, ki jih določajo zakonski akti, uporabljajo naročilnice, pogodbe in okvirni sporazumi. V nadaljevanju ni podanih podatkov, ki bi povedali več o tovrstnih naročilih. V bodoče priporočam, da se izdane naročilnice, podpisane pogodbe in okvirni sporazumi prikažejo količinsko in vrednostno po posameznih organizacijskih enotah. Naštevaje posameznih naročilnic, pogodb in sporazumov ni smiselno, saj gre za majhne vrednosti in dokaj velik obseg teh dokumentov.

4.3.7 Raziskave in razvoj ter kakovost

V prvem odstavku je predstavljena sanacija in posodobitev vodovodnih sistemov ter nove priključitve na center daljinskega nadzora, s katerimi bodo nadaljevali tudi v prihodnje.

Drugi odstavek opisuje posodobitev katastra gospodarske javne infrastrukture. Navedena je nabava novega sprejemnika in njegove prednosti.

Poglavje je dokaj kratko, v dveh odstavkih so navedene izboljšave. Bralec zato dobi vtis, da se podjetje ne posveča dovolj razvoju podjetja. Glede na podatke, ki so navedeni v posameznih poglavjih poslovnega poročila, sklepam, da to ne drži, vendar je premalo pozornosti posvečene pripravi tega poglavja.

V poglavju o pitni vodi je opisano preverjanje kakovosti pitne vode. Ker je to že opisano, bi bilo v tem poglavju dobro opomniti, da preverjajo kakovost pitne vode, in navesti, v katerem poglavju lahko bralec dobi več informacij o tem.

Kakovost odpadne vode, ki jo preverjajo z merjenjem parametrov, je opisana v poglavju o odvajanju in čiščenju odpadne komunalne in padavinske vode. Tudi na to bi lahko braleca opozorili v tem poglavju.

Priporočala bi, da se v bodoče poglavje o raziskavah, razvoju in kakovosti razdeli na podpoglavja, v katerih naj se v alinejah opišejo cilji kakovosti za posamezno dejavnost v okviru podjetja.

Če si podjetje prizadeva za pridobitev standardov kakovosti ali pa ima ta sistem že vzpostavljen, je to poglavje primerno mesto za razkritje in opis prizadevanj na tem področju.

4.3.8 Načrti za prihodnost

Poslovno poročilo se zaključuje z opisanimi načrti za prihodnost. Na začetku poglavja je naveden zakon o javno zasebnem partnerstvu, zakon o graditvi objektov, metodologija za določevanje cen komunalnih storitev ter sprememba načina porabe sredstev okoljskih dajatev, ki bodo v bodoče vplivale na poslovanje podjetja. Vsaki zakonski spremembi je v nadaljevanju namenjen odstavek, v katerem so navedene obetajoče spremembe ter pojasnilo, kako bodo te vplivale na poslovanje podjetja, kakšni so načrtovani ukrepi in možne težave pri izvajanju.

V ločenih podpoglavjih so opisani načrti za štiri prihodkovno največje dejavnosti podjetja v okviru gospodarskih javnih služb. Pri oskrbi s pitno vodo navajajo načrtovana sprejetja tehničnih pravilnikov, ukrepe za izgradnjo novih vodnih virov, potrebnih objektov in povezav za zagotavljanje zadostnih virov pitne vode, zmanjševanje vodnih izgub z rednim vzdrževanjem hišnih priključkov.

Tudi v poglavju o odvajanju in čiščenju komunalnih odpadnih in padavinskih voda so v načrte za prihodnost vključili sprejetje novih tehničnih pravilnikov. Opisano je uvajanje novega programa odvajanja in čiščenja blata iz pretočnih greznic, malih čistilnih naprav in nepretočnih greznic, in aktivnosti za izboljšanje čistilnih naprav. Navedene so investicije v razširitev kanalizacijskega sistema, za katere se bodo namenila denarna sredstva, zbrana iz okoljske dajatve za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda.

Ravnanje z odpadki vsebuje načrte, povezane z izgradnjo infrastrukture in ureditvijo okolice v centru za ravnanje z odpadki. Naveden je načrt za uvajanje individualnega zbiranja odpadkov v 7 naseljih v občini Dobropolje in Grosuplje ter 15 naseljih v občini Ivančna Gorica. Izboljšanje rezultatov ločeno zbranih odpadkov se načrtuje s postavljanjem novih ekoloških otokov in dodatnimi zabojniki pri obstoječih ekoloških otokih.

Pri opisu načrtov za dejavnost daljinskega ogrevanja je opredeljeno območje širitve omrežja na nove ulice, načrtovano povečanje priključne moči za 1,4 MW, vgradnja

dodatnega ter obnova obstoječega kotla v kotlovnici, s katerim bo zagotovljena zadostna ogrevalna moč v konicah.

V zadnji točki poglavja so navedene izboljšave v zvezi z upravno stavbo podjetja, kjer načrtujejo pridobivanje projektne dokumentacije za prizidek in rekonstrukcijo upravne stavbe. S tem bodo pridobili nove prostore za blagajno, informacije in sprejemno pisarno ter nove pisarniške prostore.

Ocenjujem, da je podjetje korektno predstavilo svoje načrte za prihodnost. Upoštevalo je vse glavne elemente, ki naj bi jih poglavje vsebovalo. Predvsem za ključne dejavnosti so predstavljeni cilji in ukrepi za doseganje ciljev, tveganje in možne posledice. V bodoče predlagam, da se v tem poglavju predstavijo tudi ostale dejavnosti, ki po obsegu niso med največjimi, vendar bi bilo prav, da se predstavijo načrti za prihodnost vseh dejavnosti, ne le večjih.

4.3.9 Predlogi za izboljšanje poslovnega poročila

Pri posameznih poglavjih, ki opisujejo dejavnosti podjetja, je premalo kazalnikov, ki bi pokazali uspešnost pri doseganju družbenih ciljev. Predlagani kazalniki so navedeni v posameznem poglavju, kjer analiziram obstoječe stanje.

Glede na naravo podjetja sem v poslovnem delu letnega poročila pogrešala poglavje, v katerem bi opisali odnos in obveščanje ključnih interesnih skupin. Pomembnejše interesne skupine so za podjetje lahko lokalne skupnosti, uporabniki storitev, zaposleni in organi skupščine. Zasnovo poglavja bi razdelili glede na različne interesne skupine in v vsakem podpoglavju predstavili način komuniciranja in obveščanja posamezne interesne skupine.

V sklopu opisovanja komunikacije z uporabniki storitev predlagam, da navedejo, katere vrste komunikacije se uporabljajo za informiranje o pomembnejših dogodkih, ter tudi, v katerih primerih se posamezni medij uporablja. Tu se lahko navedejo kanali komuniciranja v primeru izpada oskrbe s pitno vodo, spremenjenega načina zbiranja odpadkov, obveščanja o kakovosti pitne vode, akcijah zbiranja posamezne skupine odpadkov, spremembah cen, začetku in zaključku ogrevalne sezone in podobno. Komunikacija z uporabniki storitev lahko poteka preko lokalnih radijskih postaj, lokalnih časopisov, spletne strani podjetja, zadnje strani računov, letakov ipd.

Merjenje zadovoljstva uporabnikov storitev lahko podjetje meri na različne načine. Če ima v ta namen vzpostavljen sistem za merjenje, bi ga bilo smiselno navesti in podrobneje opredeliti izmerjene rezultate v tekočem poslovnem letu ter cilje in poti za izboljšanje rezultatov v prihodnje. V ta sklop podatkov bi sodili podatki o številu prejetih reklamacij, delež upravičenih reklamacij ter analiza rezultatov v primerjavi s preteklimi poslovnimi leti.

Kazalnik, ki ga predlagam za prikaz zadovoljstva uporabnikov storitev:

- delež upravičenih reklamacij uporabnikov.

Komunikacija z zaposlenimi je prav tako ključnega pomena za uspešno poslovanje podjetja, zato je prav, da jo opišemo v poslovnem poročilu. To pokaže, da interna komunikacija podjetja ni prepuščena naključju, temveč je za to izdelan sistem. Orodja za interno komuniciranje so lahko kolegiji v ožjem in širšem krogu, sestanki znotraj organizacijskih enot, delovni sestanki, oglasne deske, interna glasila, elektronska sporočila, spletna stran ipd. Če podjetje meri organizacijsko klimo, je treba predstaviti rezultate meritev, jih analizirati ter predstaviti ukrepe za izboljšanje.

Pri predstavljanju komuniciranja z organi skupščine podjetja je treba navesti število letnih skupščin in ostale komunikacije med upravo in skupščino. V tem sklopu podatkov je pomembno navesti tudi sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, šolami, vrtci, civilnimi iniciativami. S tem podjetje pove, da sodeluje pri ustvarjanju skupnega okolja, prispeva k izobraževanju in obveščeni širše lokalne skupnosti.

Splošni videz poslovnega poročila je zadovoljiv, vendar predlagam, da se v bodoče več pozornosti posveti oblikovanju besedila. Bralcu bi bilo prijaznejše besedilo, ki bi vsebovalo več razmika med vrsticami. Za bolj razgibano poročanje se lahko za naslove poglavij uporabi drugačno pisavo kot za ostalo besedilo, ki bo razbila monotonost uporabe ene in iste pisave skozi letno poročilo. Za prikaz podatkov naj se uporabi predstavitev z grafom ali tabelo, kjer je to mogoče. Na ta način bralec hitreje razbere podatke.

SKLEP

Javno podjetje je ustanovljeno s ciljem zadovoljevanja javnih potreb, doseganje dobička ni poglavitni cilj. S tega vidika je treba prilagoditi tudi komunikacijo z interesnimi skupinami.

Letno poročilo podjetja je eden pomembnejših komunikacijskih orodij, v njegovem okviru pa je za večino bralcev letnega poročila javnega podjetja pomembnejši poslovni del. Tu je prostor za predstavitev dosežkov pri opravljanju gospodarske javne službe.

Pri pisanju diplomske naloge sem imela v mislih predvsem kreiranje takšne diplomske naloge in predlogov, ki bi javnim podjetjem na področju komunalne dejavnosti služila kot pomoč pri pisanju kakovostnejšega poslovnega poročila.

Pri analizi poslovnega poročila Javnega komunalnega podjetja Grosuplje d.o.o., sem prišla do ugotovitve, da so podatki v poslovnem poročilu ustrezni in korektno predstavljeni. Vsebujejo zakonsko obvezne podatke in sledijo osnovnim teoretičnim smernicam za pripravo poslovnega poročila. Opazila sem, da je pri predstavljanju dejavnosti največ

pozornosti posvečene trem največjim dejavnostim podjetja, ki so tudi izčrpno predstavljene. Ostale dejavnosti so predstavljene z osnovnimi informacijami brez večje dodane vrednosti.

Kljub dejstvu, da poslovno poročilo ocenjujem kot dobro, še vedno obstaja prostor za izboljšave. Te izboljšave so mogoče predvsem z uvedbo kazalnikov, ki jih navajam pri posameznem poglavju. Z njimi bi izpostavili uspešnost delovanja gospodarskih javnih služb. Skušala sem poiskati kazalnike, ki bi uporabnikom poslovnega poročila dejansko predstavili uspešnost opravljanja posamezne gospodarske javne službe. Prednost javnega podjetja v poslovnem poročilu vidim ravno v kreativnosti pri podajanju informacij s tem, da si kazalnike ustrezno prilagodijo glede na naravo dejavnosti in cilj podjetja. Kreativni in zgovorni kazalniki, ki dejansko odražajo uspešnost pri zadovoljevanju potreb, lahko predstavljajo prednost v primerjavi z ostalimi izvajalci gospodarskih javnih služb in s tem svojim uporabnikom storitev in lastnikom dokažejo, da podjetje vodijo ljudje, ki jim ne zmanjka dobrih idej in se potrudijo tudi pri predstavitvi rezultatov.

Oblika poslovnega poročila je dokaj pregledna, pa vendar je nekaj pomanjkljivosti v skromni uporabi barv in raznolikosti sloga. Razumljivo je, da podjetje ne želi namenjati večjih stroškov pripravi dokumenta in najemanju zunanjih sodelavcev za izboljšanje podobe poročila. Kljub temu bi bilo priporočljivo, da uporabijo notranje rezerve, ki bi pripomogle k lepši grafični podobi letnega poročila.

Glede na dejstvo, da gre za podjetje, ki s svojo dejavnostjo pokriva le tri občine in ima dokaj malo zaposlencev za pripravo letnega poročila, ocenjujem letno poročilo kot dobro. Če se bodo v bodoče upoštevale v diplomskem delu navedene pomanjkljivosti, bo lahko poslovno poročilo doseglo raven odličnosti.

LITERATURA IN VIRI

1. Bohinc, R. (2005). *Osebe javnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
2. Cankar, S., & Hrovatin, N. (2000). *Temelji ekonomije*. Ljubljana: Visoka upravna šola.
3. Cerkvenc, S. (1998). Analiziranje delovanja javnih podjetij. Analiziranje za potrebe strateškega odločanja ter dosežki analitske prakse in teorije. *Zbornik referatov / 4. strokovno posvetovanje o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije* (str. 146–156). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije.
4. Cerkvenc, S. (2005). Spremljanje zadovoljstva porabnikov kot osnova za uspešno poslovanje javnih podjetij. *Zbornik referatov / VIII. posvetovanje Računovodstvo v javnih podjetjih* (str. 99–115). Ljubljana: LM Veritas.
5. Čavrak, V. (2008). Javni sektor i lokalni ekonomski razvoj. *Hrvatski javni sektor, praksa i perspektive / Zbornik referata II. Konferencije* (str. 37–48). Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
6. Danč, S. (2009). *Problemi določanja prodajnih cen v komunalnem podjetju (primer podjetja za oskrbo s pitno vodo)* (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
7. Devjak, S., & Peček, B. (2001). Kazalniki uspešnosti javnega sektorja. *Naše gospodarstvo: revija za aktualna ekonomska vprašanja*, (47), 104–115.
8. Elliott, B., & Elliott, J. (2002). *Financial accounting and reporting*. Harlow: Prentice Hall.
9. Gruban, B., Verčič, D., & Zavrl, F. (1997). *Pristop k odnosom z javnostmi*. Ljubljana: Pristop.
10. Gulin, D. (2008). Značaj računovodstva u korporativnom upravljanju poduzetnika javnog sektora. *Hrvatski javni sektor, praksa i perspektive / Zbornik referata II. Konferencije* (str. 316–326). Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika.
11. Holmes, G., Sugden, A., & Gee, P. (2005). *Interpretacija poslovnih poročil in računovodskih izkazov*. Ljubljana: GV založba.

12. Horvat, T. (2000). *Priprava letnega poročila za komuniciranje z interesnimi skupinami podjetja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
13. Hrovatin, N. (1995). Upravljanje javnih podjetij. Ekonomski vidiki upravljanja. *Zbornik 3. letnega srečanja Zveze ekonomistov Slovenije* (str. 127–138). Ljubljana: Zveza ekonomistov Slovenije.
14. Hrovatin, N. (1998). *Uvod v gospodarstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
15. Hrovatin, N. (2002). Regulacija cen lokalnih gospodarskih javnih služb. *Strategija razvoja lokalnih gospodarskih javnih služb v Sloveniji* (str. 45–64). Ljubljana: Svetovalni center d.o.o.
16. Jagodič, B. (2008). *Davčni vidiki ukinitve sredstev v upravljanju v javnih podjetjih in obdavčitev lokalnih skupnosti*. Maribor: Davčno-finančni raziskovalni inštitut.
17. Javno komunalno podjetje Grosuplje d.o.o. (2009). Letno poročilo Javnega komunalnega podjetja Grosuplje za leto 2008. Grosuplje: Javno komunalno podjetje Grosuplje d.o.o.
18. Kavčič, S. (1993). Računovodstvo javnih podjetij. *Zbornik referatov 25. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah* (str. 107–115). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
19. Kavčič, S. (1997a). Računovodske informacije za zunanje uporabnike. *Zbornik referatov 29. Simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah* (str. 143–153). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
20. Kavčič, S. (1997b). Problemi poslovnih poročil iz računovodstva. *Zbornik referatov 29. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah* (str. 305–315). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije in Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
21. Kavčič, S. (1998). Analiziranje za pripravo letnega poročila. *Analiziranje za potrebe strateškega odločanja ter dosežki analitske prakse in teorije: Zbornik referatov/4. strokovno posvetovanje o sodobnih vidikih analize poslovanja in organizacije* (str. 7–22). Portorož: Zveza ekonomistov Slovenije.
22. Kavčič, S., & Mörec, B. (2002). Novosti v računovodskem poročanju javnih podjetij. *Strokovni posvet o uresničevanju državnega programa Republike Slovenije za prevzem pravnega reda EU na področju varstva okolja, prostorskega*

- in regionalnega razvoja ter gospodarskih javnih služb. Zbornik referatov* (str. 141–167). Laško: Svetovalni center.
23. Klemenčič, J. (2003). *Povezanost zunanje in notranje revizije v javnih podjetjih* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
24. Klemenčič, T. (1997). *Komunalno gospodarstvo*. Ljubljana: Svetovalni center.
25. Kovačič, D. (2008). Dokazi finacijske sposobnosti poslovnih subjekatau javnom sektoru. *Hrvatski javni sektor, praksa i perspektive/Zbornik referata II. Konferencije* (str. 137–151). Zagreb: Hrvatska zajednica računovođa i finacijskih djelatnika.
26. Lozej, M., Fekonja, B., Loncner, M., & Jagodič, B. (2006). *Letno poročilo v komunalnih podjetjih*. Ljubljana: LM Veritas.
27. Mužina, A. (2002). Pogodbeno in statusno povezovanje občin in/oziroma komunalnih podjetij za izvajaje (regionalnih programov) gospodarskih javnih služb. *Zbornik referatov / V. posvetovanje Računovodstvo v javnih podjetjih* (str. 119-139). Ljubljana: LM Veritas.
28. Mužina, A. (2006). Preoblikovanje javnih podjetij in izvajanje gospodarskih javnih služb po predlagani ureditvi javno-zasebnega partnerstva. *Zbornik referatov/IX. posvetovanje Računovodstvo v javnih podjetjih* (str. 5–18). Ljubljana: LM Veritas.
29. *Organiziranje komunalnih služb*. Najdeno 28. avgusta 2008 na spletnem naslovu http://www.sc-nm.com/scnm/_visja/Documents/SKRIPTA-VUZ-XI.doc
30. Pličanič, S. (2004). Vloga javnih podjetij pri izvajanju javnih služb v prihodnje. *Zbornik referatov / VII. posvetovanje Računovodstvo v javnih podjetjih* (str. 5–16). Ljubljana: LM Veritas.
31. *Položaj računskega sodišča*. Najdeno 15. maja 2009 na spletnem naslovu <http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/uvod?openForm>
32. Rogers, M. (1995). *Public sector accounting*. Cheltenham: Stanley Thornes.
33. Slovenski računovodski standardi 2006. *Uradni list RS*, št. 118/2005.
34. Stanovnik, T. (2004). *Javne finance*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
35. Thill, J. V., & Bovée, C. L. (2005). *Excellence in business communication*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

36. Viler Kovačič, A. (2003). Gospodarske javne službe; Institucionalne zahteve pri ustanovitvi gospodarskih javnih služb in določene zahteve za izvajanje gospodarskih javnih služb na področju varstva okolja. *Zbornik referatov / VI. posvetovanje Računovodstvo v javnih podjetjih* (str. 6–13). Ljubljana: LM Veritas.
37. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS* št. 65/2009-UPB3.
38. Zakon o gospodarskih javnih službah. *Uradni list RS* št. 32/1993, 30/1998-ZZLPP0, 127/2006-ZJZP.
39. Zakon o lokalni samoupravi. *Uradni list RS* št. 94/2007-UPB2.
40. Zakon o varstvu okolja. *Uradni list RS* št. 41/2004, 17/2006, 20/2006, 28/2006, 39-2006-UPB1, 49/2006-ZmetD, 66/2006 *Odl. US*: U-I-51/06-10, 112/2006 *Odl. US*: U-I-40/06-10, 33/2007-ZPNačrt, 57/2008-ZFO-1A, 70/2008.
41. Žnidaršič Krajnc, A. (1996). *Ekonomika in upravljanje neprofitne organizacije*. Postojna: Dej d.o.o.